

Päivi Nikkola

Maatalousyrittäjien hyvinvointi Kauhajoella

Opinnäytetyö
Kevät 2020
SeAMK Ruoka
Agrologi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Ruoka

Tutkinto-ohjelma: Agrologi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto: -

Tekijä: Päivi Nikkola

Työn nimi: Maatalousyrittäjien hyvinvointi Kauhajoella

Ohjaaja: Marjo Latva-Kyyny

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 42

Liitteiden lukumäärä: 1

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin maatalousyrittäjien työhyvinvoinnin tasoa Kauhajoella. Tutkimus tehtiin Webropol-kyselynä alkuvuonna 2020. Kysely lähetettiin kaikille vuonna 2019 EU-tukea hakeneille kauhajokisille maatalousyrittäjille. Tutkimuksen kysymykset käsittelivät työtyytyväisyyttä, osaamista, työhyvinvointia sekä työssä jaksamista ja sitä huonontavia sekä parantavia asioita. Lisäksi kartoitettiin tulevaisuuden suunnitelmia tilanpidon suhteen.

Tutkimustulokset osoittivat, että maatalousyrittäjät ovat pääsääntöisesti työhönsä tyytyväisiä ja jaksaminen koetaan hyväksi, mutta työn arvostuksen puute sekä EU ja lainsäädäntö kuormittavat työssä jaksamista tai selviytymistä eniten. Lisäksi oman jaksamisen ylläpito, tilantöille saatava apu koneista ja laitteista sekä lähipiiristä auttavat jaksamaan. Maatalousyrittäjät kokevat, etteivät saa apua ulkopuolisilta organisaatioilta.

Tilanpidon voidaan olettaa jatkuvan kyselyyn vastanneiden maatalousyrittäjien keskuudessa, mutta paljon on myös epävarmuutta tilan jatkuvuudesta. Epävarmuutta ja huolta aiheuttavat alan kannattavuus sekä kiristynyt tukipolitiikka.

Avainsanat: Maatalousyrittäjyys, työhyvinvointi, kokonaisvaltainen hyvinvointi

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Food and Agriculture

Degree programme: Agriculture and Rural Enterprises

Specialisation: -

Author/s: Päivi Nikkola

Title of thesis: Well-being among Agricultural Entrepreneurs in Kauhajoki

Supervisor: Marjo Latva-Kyyny

Year: 2020

Number of pages: 42

Number of appendices: 1

The level of well-being at work among agricultural entrepreneurs in Kauhajoki was examined in this thesis. The data was collected by Webropol survey in the beginning of 2020. The survey was sent to all agricultural entrepreneurs in Kauhajoki who had applied for EU subsidies in 2019. The questions in the survey covered the farmers' knowledge, well-being at work, job satisfaction and different factors influencing on them positively or negatively. Future plans within farming were also surveyed.

The survey results showed that agricultural entrepreneurs are mainly satisfied with their work and the management of work-related stress is good. Lack of respect for agricultural work, EU and legislation are the main burdens. Taking care of their own well-being, support of the family and agricultural machinery help to survive. According to the farmers no support was received from any external organizations.

It can be assumed, that farming is going to continue among the agricultural entrepreneurs who responded to the survey but there is also insecurity regarding the continuity of the work. Insecurity and concern are caused by the profitability issues and subsidy policy.

Keywords: Agricultural entrepreneur, well-being at work, overall well-being

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	5
1 JOHDANTO	6
2 MAATALOUSYRITTÄJYYS	8
2.1 Maatalouden rakennekehitys	8
2.2 Maatalousyrittäjän määritelmä	9
2.3 Maatalousyrittäjyys Kauhajoella.....	10
3 MAATALOUSYRITTÄJÄN KOKONAISVALTAINEN HYVINVOINTI	12
3.1 Henkinen hyvinvointi	13
3.2 Fyysinen hyvinvointi.....	15
3.3 Ravitsemus	17
3.4 Lepo ja palautuminen.....	18
3.5 Työssä onnistuminen	20
4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA -AINEISTO.....	22
5 TULOKSET	23
5.1 Vastaaajien perustiedot.....	23
5.2 Tilojen pää- ja sivutuotantosuunta.....	25
5.3 Maatalousyrittäjien osaaminen.....	26
5.4 Maatalousyrittäjien työtyytyväisyys	28
5.5 Maatalousyrittäjien jaksaminen	29
5.6 Maatalousyrittäjien työhyvinvointi.....	31
5.7 Maatalousyrittäjien tulevaisuuden suunnitelmat	32
5.8 Maatalousyrittäjien kommentteja ja ajatuksia	34
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	36
LÄHTEET	39
LIITTEET	42

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma.	23
Kuvio 2. Kyselyyn vastanneiden korkein koulutusaste.....	24
Kuvio 3. Maatalousyrittäjyyden aloitusvuosi.....	24
Kuvio 4. Tilojen päätuotantosuunta.....	25
Kuvio 5. Tilojen sivutuotantosuunta.	25
Kuvio 6. Osa- ja kokoaikaisten työntekijöiden työllistäminen päätuotantosuunnittain.....	26
Kuvio 7. Vastaajien osaaminen eri aloilla.....	27
Kuvio 8. Eri alojen osaamisen keskiarvot.....	27
Kuvio 9. Olettamus maataloustuotannon jatkumisesta.	33
Taulukko 1. Maatilojen tuotantosuunnat Kauhajoella.....	10
Taulukko 2. Tärkeimmät viljelykasvit Kauhajoella.	11
Taulukko 3. Työssäjaksamista haittaavat asiat.	30
Taulukko 4. Työssäjaksamista parantavat asiat.....	31

1 JOHDANTO

Maaseudun Tukihenkilöverkkoa alettiin rakentamaan vuonna 1996 Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela) työturvallisuusrahalla. Tukihenkilöverkon rakentamisen syynä oli Suomen liittyminen Euroopan Unioniin ja siitä aiheutuneet voimakkaat viestit Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliittoon (MTK) ja Melaan. Viestit kertoivat siitä, että ihmiset voivat huonosti ja heidän auttamisekseen on tehtävä jotain. (Maaseudun tukihenkilöverkko, [viitattu 02.12.2019].)

6.11.2012 Koskinen kirjoitti Ylen internet-sivuilla maatalousyrittäjien hyvinvoinnista ja sen vaikutuksesta yrityksen talouteen. Jos isäntäväki voi huonosti, pian voi myös karja huonosti ja kun karja voi huonosti, näkyy se pian myös pankkitilillä. (Koskinen 2012.) Maatalousyrittäjien hyvinvointi ja jaksaminen on siis puhuttanut jo pitkään. Maatalousyrittäjille on järjestetty erilaisia hankkeita heidän jaksamista ja hyvinvointia parantaakseen.

Paljon julkisuutta saanut Traktorimarssi-mielenosoitus keväällä 2016 nosti esiin maatalousyrittäjien haastavan tilanteen Suomessa. Viljelijöiden taloudellisesta ahdingosta, hallinnollisesta kuormasta sekä viivästyneistä tukimaksuista johtuen tuottajajärjestöt vaativat valtioneuvostolta apua maatalousalan vaikeaan tilanteeseen. Suomen hallitus osoitti vuoden 2017 talousarvioesityksessä maataloudelle 50 miljoonan euron kriisipaketin, josta kohdennettiin miljoona euroa maatalousyrittäjien jaksamisen tukemiseksi Maatalousyrittäjien eläkelaitos Melalle. Mela käynnisti vuoden 2017 alussa valtakunnallisen Välitä Viljelijästä -projektin, jonka tarkoituksena on tarjota välittömiä tukitoimia maatalousyrittäjille. Heidän tueksi on tarkoitus kehittää pitkävaikutteinen ennaltaehkäisevä varhaiseen välittämisen malli. Projektille on myönnetty lisämääräraha, jonka turvin projektin on mahdollista jatkaa vuoden 2020 loppuun asti. (Maatalousyrittäjien Eläkelaitos Mela 2019.)

Maaseudun Tulevaisuus kirjoitti keväällä 2019 hankkeen tuottaneen tulosta. Viljelijät, jotka ovat käyttäneet hankkeen palveluita kahden viimeisen vuoden aikana, kokivat toimenpiteiden parantaneen selvästi heidän työkykyään ja henkistä jaksamista. (Reku 2019.)

Vuonna 2015 Työterveyslaitos on tehnyt useita eri tutkimuksia mm. uudistuvasta työterveys- ja turvallisuustoiminnasta. Maatalousyrittäjiin kohdistuvassa tutkimuksessa maatalousyrittäjät ovat kuitenkin tyytyväisiä työhönsä työn kuormittavuudesta huolimatta. (Työterveyslaitos 2015.)

MTV-uutisten 10.1.2020 julkaistussa artikkelissa otsikoidaan, kuinka maanviljelijät kärsivät uupumuksen ja talousvaikeuksien lisäksi myös syyllistävistä ilmastokeskustelusta. Haastattelussa MTK:n puheenjohtaja Juha Marttila kertoo talousvaikeuksien olevan usein maanviljelijöiden uupumuksen ja masennuksen takana. Hän myös kertoo, että ahdistusta on viime vuosien aikana lisännyt osittain syyllistäväksi kääntynyt keskustelu ilmastosta. (Puljujärvi 2020.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten tyytyväisiä työhönsä maatalousyrittäjät Kauhajoella ovat ja miten he kokevat työssäjaksamisen. Mikä siihen vaikuttaa positiivisesti tai negatiivisesti. Lisäksi tavoitteena on selvittää minkälaisia ajatuksia ja suunnitelmia maatalousyrittäjillä on tulevaisuudessa tilanpidon suhteen. Toivottavasti myös kyselyyn vastaamalla edes yksi maatalousyrittäjä jäisi pohtimaan omaa hyvinvointiaan ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

2 MAATALOUSYRITTÄJYYS

2.1 Maatalouden rakennekehitys

Vuonna 2016 kansantalouden tilinpidon mukaan kaikkien alojen työllisistä maataloudessa työllisiä oli 75 200 henkilöä eli 3,0 %. 8 900 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2015. Tilaluvun vähenemisellä ja maataloustyön korvaamisella koneilla on vaikutusta kehitykseen. Yrittäjiä työllisistä on 54 200 ja palkansaajia 21 000 henkilöä. Lukumääräisesti maatalouden työllistäjiä on eniten neljässä maakunnassa: Etelä-Pohjanmaalla, Varsinais-Suomessa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla (Vaasan rannikkoseudulla), joiden osuus maatalouden työllistäjistä on 40 %. Suhteellisesti eniten maatalous työllistää alueen työllisistä eniten Etelä-Pohjanmaalla (10,9 %), Keski-Pohjanmaalla (9,3 %) ja Vaasan rannikkoseudulla (7,7 %). (Niemi & Väre 2018, 9.)

Työympäristö maataloudessa on muuttunut viimeisen vuosikymmenen aikana. Kasvinviljelyn osuus kasvaa vähentäen kotieläintuotantoa. Työmenetelmät, käytettävät kone- ja laitekannat sekä tuotantorakennukset ovat olleet muutoksen alla. Maatalousyrittäjät jakautuvat kehittäjiin ja investoijiin sekä ylläpitäjiin ja alalla sivutoimisuus sekä monialaryrittäjäisyys ovat lisääntyneet. Tällä kaikella on vaikutusta sekä maatalousyrittäjien työoloihin että koettuun työhyvinvointiin ja työkykyyn. (Perkiö-Mäkelä ym. 2016, 10–11.)

Vuonna 1995 Suomessa oli 49 000 maatilaa enemmän kuin vuonna 2015. Eläimiä oli joka toisella tilalla vuonna 1995, mutta vain joka kolmanneksella 20 vuotta myöhemmin. Eläinten määrä ei ole vähentynyt radikaalisti vaan rakennemuutos on tapahtunut tilojen koossa. Maatilojen määrä on vähentynyt, mutta niiden koko kasvanut. (Jokela 2016.) 2010-luvulla maatilojen velan määrä on kasvanut. Vuodesta 2004 vuoteen 2015 maatilojen keskimääräinen velan määrä on kasvanut noin 39 000 eurosta lähes 75 000 euroon. Velan määrä on kasvanut varallisuutta nopeammin suurimmalla osalla tuotantosunnista, mutta eläintiloilla nettovarallisuuden pieneminen on ollut nopeampaa kuin kasvinviljelytiloilla. (Tilastokeskus 2017.)

Suomessa maatalouden rakennekehitys on jatkunut jo pitkään. EU:n jäsenyys on tuonut mukanaan paineen kuroa kiinni pienestä tilakoosta johtuva rakenteellinen haitta kilpailijamaihin verrattuna. Investointitukipolitiikassa tehtiin muutos, jolla kannustetaan tekemään entistä suurempia investointeja. Yksittäisten tilojen kohdalla investoinnit ovat olleet hyvinkin suuria, kun koko maatalouden tasolla ne vastaavat suurin piirtein tuotantokapasiteetin ylläpitämiseen tarvittavia korvausinvestointeja. Maatalouden velat ovat kasvaneet sitä myöden, kun investointien keskimääräinen koko on kasvanut huolimatta investointiavustuksista. Rahoitusriskit kasvavat velkojen keskittymisen myötä. (Pyykkönen ym. 2008, 2–3.)

2.2 Maatalousyrittäjän määritelmä

Maatalousyrittäjä on perustanut, perinyt tai ostanut jo toimivan maatilayrityksen. Hän johtaa tilaansa ja työskentelee siellä kokopäiväisesti sekä saa pääasiallisen toimeentulonsa maataloudesta. (Kuisma & Kallio 2009, 50.)

Maatalousyrittäjät pyrkivät parantamaan kannattavuuttaan laajentamalla tuotantoon. Kaikille se ei ole mahdollista, koska lisämaata voi olla vaikea saada. Muita vaihtoehtoisia tulonlähteitä ovat maatalouden rakennemuutoksen aiheuttamiin muutospaineisiin vastaaminen tai maatilatalouden monialaistaminen, joka tarkoittaa myös muun toimialan yritystoimintaa kuin maa- ja metsätalous. Yksi tuotantosuunta harvoin riittää toimeentuloksi maatalousyrittäjälle ja hänen perheelleen. (Kuisma & Kallio 2009, 44.)

Maatilayrittäjän rooli on moninainen sekä tehtäväsisällöltään haastava. Usein maatilalla yksi henkilö vastaa useista tai kaikista tehtävistä ja rooleista, jotka isommissa yrityksissä on jaettu eri henkilöiden vastuulle. Paineet ovat kovat ja täytyy olla henkisesti vahva tehdäkseen päätöksiä sekä vastata niistä. Maatilayrittäjän menestymisen ja terveys ovat keskeisiä tekijöitä sekä hänelle itselleen että perheelle ja lähipiirille. (Yliselä 2009d, 8.)

2.3 Maatalousyrittäjyys Kauhajoella

Vuodesta 2000 vuoteen 2018 mautilojen lukumäärä Kauhajoella on laskenut vuosittain 612 mautilasta 446 mautilaan (166 kpl). Eniten on vähentynyt kasvintuotantotiloja (taulukko 1.). Peltoalaa vuonna 2018 mautiloilla oli yhteensä 22 949 hehtaaria. Ala on pienentynyt vuodesta 2015 226 ha. Viljelykasvien alat ovat keksimäärin pienentyneet vuodesta 2015 vuoteen 2018. Perunan sekä nurmien ja laitumien osuus on kasvanut tasaisesti, kun taas muiden viljelykasvien osuus on vaihdellut ja lopulta vähentynyt vuosien aikana (taulukko 2.).

Taulukko 1. Mautilojen tuotantosunnat Kauhajoella. (Saunala 2020.)

Toimivat mautilat / kpl	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018
Lypsykarjatilat	81	82	83	84	84	82	80
Lihanautojen kasvatustilat	17	18	18	18	18	19	19
Porsas- ja sianlihatuotantotilat	14	15	15	13	13	13	13
Lammastuotantotilat	1	1	1	1	1	2	1
Hevostaloustilat	10	13	13	15	14	14	14
Kananmunantuotantotilat	1	1	1	1	1	1	1
Kasvintuotantotilat	488	455	435	353	345	335	318
Mautilat yhteensä	591	585	566	485	476	466	446

Taulukko 2. Tärkeimmät viljelykasvit Kauhajoella. (Tietoa taskuun 2018).

Tärkeimmät viljelykasvit / ha	2015	2016	2017	2018
Rehuohra	5612	5267	4859	4900
Kaura	4156	4598	4697	4147
Peruna	362	415	431	448
Öljykasvit	1439	1382	985	1018
Nurmet ja laitumet	5980	6166	6279	6776

3 MAATALOUSYRITTÄJÄN KOKONAISVALTAINEN HYVINVOINTI

Kokonaisvaltainen hyvinvointi on sekä mielen että kehon hyvinvointia, joka syntyy liikunnasta, ravinnosta, levosta ja henkisestä energiasta. Jotta kokonaisuus ei kärsisi, kaikkien näiden hyvinvoinnin rakennuspalikoiden tulee olla tasapainossa. Liikuntalääketieteen erikoislääkäri Pippa Laukka kuvailee hyvinvoinnin olevan tunne siitä, että hallitsee itse elämäänsä. Hän kertoo, että hallinnan tunne laskee voiden aiheuttaa stressiä, jos ulkoiset tekijät ja paineet, kiire ja aikataulut haittaavat elämää. (Kehon ja mielen hyvinvointi [viitattu 26.01.2020].)

Hyvinvoinnin ja oman toiminnan hallinnan lähtökohtien kokonaisvaltainen huomiointi on kestävästi hyvinvoinnin perusta. Usein tulee huollettua pelkästään tiettyjä hyvinvoinnin osa-alueita, kun taas toisiin ei kiinnitetä huomiota ollenkaan. Jokaisen tulisi tietää, minkälaisia asioita omassa elämässä tulee olla, että se tuntuisi mielekkäältä. Tähän päästäkseen täytyy osata johtaa itseä ja hyvinvointia. (Leskinen & Hult 2010, 29.)

Tutkimuksissa on todettu, että työhyvinvointiin vaikuttavat johtamisen lisäksi mm. henkilön osaaminen ja omat elämäntavat, työn sisältö, työskentelyolosuhteet sekä työyhteisön ihmissuhteet ja ilmapiiri. Johtamisella on erityinen asema, sillä sen avulla vaikutetaan kaikkiin muihin tekijöihin ja kehitetään niitä. Hyvällä johtamisella luodaan työyhteisöön hyvä ilmapiiri ja terveyttä edistävä toimintatapa. Jaettu johtaminen on hyvää johtamista. Tarkoittaen sitä, että kaikki työyhteisön jäsenet ovat sitoutuneet samoihin päämääriin ja pääsevät myös vaikuttamaan asioihin. (Juuti & Vuorela 2015, 23.)

Työhyvinvoinnin tutkimusta on tehty jo yli sadan vuoden ajan. Työturvallisuudesta ja yksilön sairauden korostamisesta painopiste on muuttunut työyhteisön toimivuuteen ja terveyden edistämiseen. Useiden tutkimusten mukaan hyvinvoivat työntekijät ovat luovia ja tekevät työtä tuloksellisesti. Tämän vuoksi henkilöstön hyvinvointi nähdään strategiseksi menestystekijäksi. Tähän asti pääasiallinen vaikutus on ollut aineellisissa panoksissa, kun se nyt on organisaation rakenteisiin, yhteisöön ja yksilöihin sitoutuneella aineettomalla pääomalla. (Mäkelä-Pusa, Terävä & Manka 2011, 10.)

Yksin- ja pienyrittäjien työhyvinvointia on tutkittu työtyytyväisyyden näkökulmasta. Tutkimuksissa on selvitetty yleisesti työtyytyväisyyteen vaikuttavat tekijät sekä perheen roolia yrittäjän työhön. Tutkimuskohteena on ollut työhyvinvointia lisäävät voimavarat ja niitä kuluttavat tekijät. Tarkastelussa on keskitytty myös yrittäjien omaan työhyvinvointiin ja -tyytyväisyyteen. Useiden tutkimusten perusteella yrittäjien työtyytyväisyys on korkea. Se on liitoksissa useisiin työn piirteisiin, mutta myös persoonallisuustekijöihin. Työhön tyytyväiset yrittäjät ovat usein itsetehokkaita, jota voidaan kutsua myös itseluottamukseksi. Siihen liittyy korkea tavoitetaso ja ohjautuvuus sisältäpäin, toiveikkuus, realistinen optimismi sekä sitkeys. (Mäkelä-Pusa, Terävä & Manka 2011, 12–13.)

Maatilayrittämiseen liittyvät roolien moninaisuus, työn fyysinen kuormitus, epäsäännöllinen työ ja ajan puute, alan investointivaltaisuus, luonnonolosuhteet sekä tukipolitiikka. Ympäristö muuttuu nopeasti ja maatilayrittäjän työkyvyllä ja sen ylläpidolla on tärkeä rooli. Yrityksen on oltava kannattava sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä, joten henkisiä ja fyysisiä voimavaroja tarvitaan jokaiselle päivälle. E erityisen tärkeää on työkyvyn ylläpitäminen pitkäjänteisesti ja siihen vaikuttavia asioita monista eri näkökulmista. Maatilan ja sillä työskentelevien ihmisten hyvinvointi on sitä varmempaa mitä useampi tekijä on kunnossa. (Yliselä 2009a, 6.)

Teoksessaan Kokonaisvaltainen hyvinvointi Leskinen & Hult (2010) ovat nimenneet kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin viiteen eri osa-alueeseen. Heidän jaottelun mukaan osa-alueet ovat henkinen ja fyysinen hyvinvointi, ravitsemus, lepo ja palautuminen sekä työssä onnistuminen. Tämän jaottelun pohjalta tässä osassa käydään näitä osa-alueita läpi hieman tarkemmin.

3.1 Henkinen hyvinvointi

Henkisellä hyvinvoinnilla on monia eri tasoja. Tasoihin sisältyy itsensä hyväksyminen, olosuhteiden hallinta, positiiviset ihmissuhteet, autonomia, henkilökohtainen kasvu, elämän tarkoitus ja toisilta ihmisiltä saatava tuki, joka on hyvinvointimme paras tukipilari. Itsensä hyväksyminen koostuu oman kehon, tunteiden ja ajatusten hyväksymisen sellaisena kuin ne ovat kuin myös menneisyyden hyväksymisen juuri

sellaisena kuin se tapahtui. Olosuhteiden hallinta pitää sisällään olosuhteisiin sopeutumisen, myös vaikeisiin. Omien vaikutusmahdollisuuksien kokeminen korkeana auttaa hallitsemaan monimutkaisia tilanteita. Positiiviset ihmissuhteet edistävät sellaisten tunnesiteiden syntymistä, jotka parantavat tunne-elämän laatua. Autonomia kuvaa ihmisen itsenäisyyttä elämän eri osa-alueilla. Henkilökohtaisella kasvulla tarkoitetaan kykyä oppia omista kokemuksistaan ja hankkimista tiedoista. Elämän tarkoituksella haetaan asioita, jotka tuovat merkitystä elämään. Selkeiden ja hyväksyttävien tavoitteiden asettaminen sekä niiden saavuttaminen tuovat elämälle merkityksen ja oikean suunnan. (Mielenihmeet, 17.11.2017.)

Henkisen hyvinvoinnin pohjalla on kyky määritellä oman elämän mielekkääksi tekevät asiat eli elämäntavoite. Elämäntavoitteen määrittäminen edellyttää hyvää itsetuntemusta, jota tarkastellaan mm. omien elämänarvojen, minäkuvan sekä ajattelua ja havaintojamme ohjaavien uskomusten kautta. Hyvän itsetuntemuksen kautta tiedämme mitä oikeasti haluamme ja mitä meidän pitää tehdä, että se saavutetaan. (Leskinen & Hult 2010, 31.)

Elämänarvojen laadinnassa ja toiminnan ohjaamisessa henkilökohtaiset arvot ohjaavat toimintaamme ja olemistamme suhteessa muihin ihmisiin. Arvot ovat tapoja toimia ja reagoida eri tilanteissa. Välillä on hyvä jäädä pohtimaan, miten arvot konkretisoituvat omassa toiminnassa, mistä nämä arvot tulevat sekä ovatko ne omia ja sellaisia, joita haluan noudattaa? (Leskinen & Hult 2010, 33.)

Elämäkokemukset muokkaavat minäkäsitystämme sekä kuvaa itsestämme. Negatiivisten minäkäsityksen ja maailmankuvan muuttaminen vaatii usein tietoista toimintaa sekä harjoittelua. Elämämme vastoinkäymisiin ja menetyksiin emme voi vaikuttaa, mutta siihen voimme, kuinka paljon annamme näiden tapahtumien hallita minäkuvaamme. Aika ajoin on hyvä jäädä miettimään, miten maailmaa katselee ja miten ne muovaavat oman elämän tavoitteiden rakentamista sekä toimintoja ja valintoja niihin pyrkimiseksi. (Leskinen & Hult 2010, 35–36.)

Joskus olemme elämäntilanteessa, jossa emme voi saavuttaa itsellemme tärkeitä asioita niin kuin haluaisimme. Arkipäiväiset valinnat perheen, ystävien, harrastusten ja työn välillä asettavat haasteita oman henkilökohtaisen hyvinvoinnin ylläpitämi-

selle. Tärkeää on kuitenkin määritellä ne asiat, jotka tekevät oman elämän mielekkääksi. Oma toiminta ja valinnat ohjautuvat tuota tavoitetta kohti, vaikka sitä ei olisi sillä hetkellä kokonaisuudessa mahdollista saavuttaa. Jossain määrin jo se voi tuntua palkitsevalta ja mielekkäältä. (Leskinen & Hult 2010, 36–37.)

Maatilayrittäjän hyvinvointiin vaikuttavat toimintakulttuuri, ihmissuhteet, oman yrittäjyyden tunnistaminen sekä tulevaisuuden suunnitelmat. Toimintakulttuuri vaikuttaa yleensä maatilayrittäjän toimintaan enemmän kuin hän itse tiedostaa. Ajattelu- ja toimintatavat saattavat olla tehottomampia eikä niin järkipäisiä kuin hän itse uskoo. Henkiseen ja fyysiseen terveyteen sekä myös taloudelliseen tulokseen vaikuttavat otetut riskit sekä tehottomuus. Maatilayrityksessä perhe ja ihmissuhteet merkitsevät enemmän kuin useissa muissa yrityksissä. (Yliselä 2009d, 9.) Suomen maataloista suurin osa on perhetiloja, joissa työt tehdään maatalousyrittäjän perheen omin voimin. (Kuisma & Kallio 2009, 43.) On haastavaa selvittää eteen tulevista hankalista tilanteista siten, että ne eivät vaikuta negatiivisesti työntekoon ja arkeen. Oman yrittäjyyden pohtiminen ja sen tunnistaminen auttaa yrittäjyyden vahvistamista ja siinä kasvamista sekä sitä kautta hyvinvointiin. (Yliselä 2009d, 9.) Työkyky vahvistuu, kun työn sisältö koetaan mielekkäänä ja sopivan haasteellisena. (Yliselä 2009b, 25).

3.2 Fyysinen hyvinvointi

Fyysinen hyvinvointi, joka sisältää fyysisen kunnon ja terveyden, vaikuttavat suorituskykyymme ja jaksamiseemme. Itse voimme vaikuttaa siihen, että elinympäristömme on mahdollisimman paljon terveyttä edistävä, omaksutut elintavat ovat terveyttä ylläpitäviä ja edistäviä sekä hakeudumme tarvittaessa ajoissa hoitoon tai asiantuntijan apuun. Hyvinvoinnin ja terveyden perusta on terveellinen ravinto, tupakoimattomuus ja kohtuus alkoholinkäytössä, liikunta sekä riittävä lepo. Fyysisen kunnon parantuessa työn kuormittavuus vähentyy, tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä elämäntapasairauksien aiheuttamat esteet ja rajoitteet vähenevät. Palautuminen stressistä on fyysisesti hyväkuntoisella parempaa ja nopeampaa. Ryhdikkyys ja aktiivisuus kertovat fyysisestä hyvinvoinnista. Usein myös tuloksellinen elämä

kertoo fyysisestä hyvinvoinnista. Aktiivisesti fyysiseen hyvinvointiin panostavalla ihmisellä on huomattavasti paremmat mahdollisuudet voida kokonaisvaltaisesti hyvin ja näin menestyä sekä elämässään että työssään. (Leskinen & Hult 2010, 39–40.)

Maatalousyrittäjien yleisimpiä työkyvyttömyyseläkkeiden syitä kaikkiin työeläkevaikutettuihin verrattuna ovat tuki- ja liikuntaelämestön sairaudet (45 % vs. 34 %). Työhön liittyvien sairauksien syntymiseen maatalousyrittäjillä vaikuttavat mm. traktorilla ajaminen, työskentely kylmässä ja vedossa, kyykistely ja kumarakiertynyt työasento, taakkojen nostelu sekä esimerkiksi tavanomaisessa lypsyssä taipuneet ranteen asennot. Tutkimuksen mukaan vuosien 2010–2014 aikana 1136 maatalousyrittäjälle myönnetyt työkyvyttömyyseläkkeet aiheutuivat eri kehonosien nivelsairauksista (44 %) ja selkäsairauksista (40 %). (Karttunen & Rautiainen 2016, 1–2.)

Liikunta hoitaa ja ennaltaehkäisee työ- ja toimintakykyä heikentäviä ja uhkaavia sairauksia. Liikunta vähentää sairastumista ja vahvistaa sekä psyykkisiä että fyysisiä voimavaroja. Kuormituksen kestäminen sekä nopea palautuminen on hyväkuntoisella parempaa kuin huonokuntoisella. Erityisesti fyysisesti kuormittavassa työssä hyvä toimintakyky ja kunto suhteessa työn vaatimuksiin on tärkeää työkyvyn kannalta. Säännöllinen liikkuminen auttaa hallitsemaan työstressiä ja rentoutumaan, se vaikuttaa positiivisesti työsuoritukseen ja -kykyyn, parantaa itsetuntoa ja elämänhallintaa sekä vähentää unettomuutta ja antaa virkistävän unen. (TTL 2015.)

Terveysriskeinä suomalaisilla maatalousyrittäjillä ovat vähäinen liikunta ja ylipaino. Tutkimuksen mukaan verrattuna työssäkäyvään väestöön keskimäärin, maatalousyrittäjät harrastivat kuntoliikuntaa selvästi vähemmän ja olivat useammin ylipainoisia. Kuitenkin taas tupakoijia ja humalahakuista juomista maatalousyrittäjien keskuudessa oli harvemmin verrattuna suomalaisiin työssäkävijöihin yleensä. (Yliselä 2009c, 35.)

Fyysisen työnkuormituksen hallinnassa tärkeää on työssä käytettävä ja hyödynnettävä teknologia, organisaation rakenne ja toiminta sekä yksilöön liittyvät tekijät. Koneiden, työvälineiden ja laitteiden tulee olla niitä koskevien säännösten mukaisia sekä kyseiseen työhön ja työolosuhteisiin sopivia. Tärkeää on myös huolehtia niiden oikeanlaisesta huollosta, asennuksesta ja merkinnöistä sekä suojalaitteiden käytöstä. Oikeanlainen ergonomia parantaa työntekijöiden turvallisuutta, terveyttä ja

hyvinvointia sekä järjestelmien tehokasta ja häiriötöntä toimintaa. Organisaatiossa vallan ja vastuun on oltava tasapainossa. Voimavaratekijöitä ovat tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja yksilöllisten ominaisuuksien huomioonottaminen. Työn ja vapaa-ajan yhteensovittaminen sekä yksilöllisten tarpeiden huomioonottaminen tukee myönteistä kokonaiskuormitusta. Yksilön persoona ja terveydentila vaikuttaa hänen kuormittumiseen. Esimerkiksi motivaatio, paineensietokyky ja muutoksiin suhtautuminen ovat yksilöllisiä tekijöitä. Fyysinen työnkuormitus on vähäisempää, kun yksilöllä on tarpeeksi tietoa, taitoa ja tukea sekä työkokemusta. (Rauramo 2012, 45–46.)

3.3 Ravitseminen

Terveellinen ruokavalio on terveyden peruskivi. Säännöllinen ruokarytmi auttaa pitämään verensokerin tasaisena, joka vaikuttaa huomiokykyyn ja pienentää tapaturman riskiä. (Yliselä 2009c, 38.) Ravitsemuksen tärkeimpiä perussääntöjä on nautitun ravinnon määrä ja laatu suhteessa omaan kulutukseen. Kun kulutus on suurempaa kuin syöminen, laihtuu ja päinvastoin. Monipuolinen ruokavalio ja riittävän tiheä ruokailuväli auttaa jaksamaan. Tasainen ateriarytmi pitää verensokerin tasaisena. Ravinnon osalta tähän päästään, kun jokainen ateria sisältää useita energiaravintoaineita, proteiineja, rasvoja ja hiilihydraatteja. Ruoka sulaa hitaammin ja kylläisyyden tunne säilyy pidempään. (Leskinen & Hult 2010, 48.)

Tasapainoinen ravintoaineiden saanti sekä energian saannin ja kulutuksen tasapainottaminen ovat ravitsemussuosituksen tavoitteita hyvän ravitsemuksen saavuttamiseksi sekä terveyden ylläpitämiseksi. Monipuolinen ja värikäs ruokavalio edistää sekä työkykyä että terveyttä. Jotta keho toimisi parhaalla mahdollisella tavalla, nautitussa ruoka-annoksessa tulee olla kuitua, hiilihydraattia, valkuaisaineita, rasvoja, vitamiineja sekä kivennäisaineita. Hyvään ja terveelliseen ateriaan kasataan puoli lautasellista kasviksia, neljännes perunaa, riisiä tai pastaa sekä neljännes vähärasvaista lihaa, kalaa tai kanaa. Vesi, vähärasvainen tai rasvaton maito tai piimä ovat sopivia ruokajuomia. Lisukkeena viipale tai kaksi täysjyväleipää sipaistuna kasvirsavalevitettä. Jälkiruuaksi sopii hedelmät ja marjat. Syömisen ja kuluttamisen suhde

tulee olla tasapainossa ja tärkeää on syödä kiireettömästi ja nauttien. (Rauramo 2012, 29.)

Työtehoseuran vuonna 2016 maatalousyrittäjille teettämän kyselytutkimuksen mukaan yli puolet vastaajista (56 %) ilmoittivat heidän ruokavalionsa olleen suomalaisen ravitsemussuoritusten mukainen ja vain 3 % ilmoitti ruokavalion olleen epäterveellinen. Kysely lähetettiin Melasta maatalousyrittäjille, joilla on sähköpostiosoite heidän yhteystiedoissa. Käyttökelpoisia vastauksia saatiin 299, vastausprosentti oli 24. (Karttunen & Rautiainen 2016, 5, 9.)

3.4 Lepo ja palautuminen

Lepoon ja palautumiseen liittyy tärkeimpinä tekijöinä uni, stressin hallinta ja stressistä palautuminen sekä työstä tai oppimisesta palautuminen niin, että keskittymistä vaativien tehtävien aikana meidän tulisi osata tauottaa mieltämme. (Leskinen & Hult 2010, 58.) Ihmisen elimistö kaipaa kuormitusta ja haasteita voidakseen hyvin ja pysyäksensä terveenä. Työn ja vapaa-ajan yhteisvaikutus muodostaa kokonaisuormituksen. Työstä tulisi palautua työpäivän aikana tai pian sen jälkeen, jotta pystyisi viettämään vapaa-aikaa täysipainoisesti. Jos palautuminen ei ole mahdollista tai se jää riittämättömäksi, vaatii työnteko jatkuvaa lisäponnistelua. Hyvinvoinnille ja jaksamiselle on tärkeää, että työ on monipuolista ja se tauotetaan sekä jaksotetaan helpompiin ja vaativampiin tehtäviin. Hyvä palautuminen vaatii myös riittävän unensaannin. (Rauramo 2012, 43.)

Henkinen vireystila on yleensä hyvää työpäivän alussa. Silloin kannattaa tehdä keskittymistä vaativat tehtävät ja iltapäivällä rutiininomaisemmat tehtävät. Myös aivot ja mieli tarvitsevat palauttavia taukoja työpäivän lomassa toimiakseen tehokkaasti. Tauon pituusvaatimus ja kuinka usein taukoa tarvitsemme, on yksilöllistä. (Leskinen & Hult 2010, 62.)

Lepo ja rentoutuminen tasapainottavat kiireistä elämänrytmiä. Rentoutuminen auttaa aistimaan kehon ja lihasten jännitystiloja sekä poistamaan stressiä. Rentoutuminen huolttaa kehoa. Se auttaa elimistön jännitystiloja laukeamaan, lihaksia rentoutumaan ja ihon pintaverenkiertoa vilkastumaan, usein myös verenpaine ja syke

laskevat. Kudosten uusiutuminen kiihtyy ja aineenvaihdunta vilkastuu, hengitys ta-
soittuu ja keuhkojen hapenottokyky voi lisääntyä. Muutoksia tapahtuu myös aivojen
välittäjäaineissa sekä sähköisissä toiminnoissa. (Leskinen & Hult 2010, 63.)

Unella on paljon tehtäviä, joita mikään muu ei voi korvata. Sen tärkeimpiä tehtäviä
ovat fyysinen lepo ja voimien palautuminen, muistitoimintojen säilyminen, muistiin
painaminen ja oppimisen edistäminen, psyykinen lepo ja palautuminen sekä
psyykkisen vireyden ylläpitäminen, vastustuskyvyn ylläpitäminen ja tartuntatautien
torjuminen sekä normaalipainon ylläpito ja lihomisen ehkäiseminen. Jos unta saa-
daan liian vähän tai se on huonolaatuista, heikentää se valppautta sekä muistia ja
keskittymis-, oppimis- sekä paineensietokykyä. Hermostuneisuus, stressi, ärtynei-
syys ja alentunut vastustuskyky ovat seurausta vähäisestä tai huonolaatuisesta
unesta. Niukka uni voi myös lihottaa, altistaa sydän- ja verisuonitauksille sekä kas-
vattaa diabetesriskiä. (Leskinen & Hult 2010, 59.)

Unen tarve aikuisilla on keskimäärin kahdeksan tuntia. Unen tuloa auttaa vuotee-
seen meno vasta väsyneenä, kevyt iltapala, rentouttava liikunta sekä alkoholi- ja
kofeiinipitoisten juomien välttäminen. (Yliselä 2009c, 51.)

Työtehoseura (2016) maatalousyrittäjille teettämän kyselytutkimuksen mukaan 42
% vastaajista ilmoitti saaneensa nukuttuaan pääsääntöisesti riittävästi maatalous-
yrittäjän työuran aikana. Saman verran vastaajista ilmoitti saaneensa nukuttua toi-
sinaan riittävästi, toisinaan ei. Loput 16 % vastaajista ilmoittivat, että pääsääntöisesti
eivät olleet saaneet nukuttua riittävästi. (Karttunen & Rautiainen 2016, 9.)

Palautuminen on oleellisinta stressin hallinnassa. Kun stressinhallinta on uhattuna
ja sitä ei saavuteta, johtaa se helposti työuupumukseen. Se on häiriötila, joka syntyy
pitkäaikaisen stressin tuloksena. Työuupumukselle ominaista on väsymys, kyyninen
asenne työhön sekä heikentynyt ammatillinen itsetunto. Sen voi laukaista myös yk-
silön voimavarat ylittävä kriisi. (Rauramo 2012, 57.)

3.5 Työssä onnistuminen

Kun työn suorittamiseen liittyvät perustekijät ovat kunnossa, syntyvät työssä onnistuminen ja tuloksellisuus. Hyvät johtamistaidot, erityisesti ihmisjohtamistaidot, on oltava kunnossa, jotta työyhteisö voi hyvin. Kun työnantaja luo hyvät mahdollisuudet palkitsevan työn tekemiselle, työntekijä luo perusteet omalle onnistumiselle vahvan ammatti-identiteetin kautta. (Leskinen & Hult 2010, 65.)

Ammatti-identiteetti kuvaa ihmisen suhtautumista omaan tehtäviinsä, rooliinsa sekä työkenttäänsä. Se edellyttää tarvittavien tietojen ja taitojen tunnistamista, joita omaan rooliin ja työtehtäviin tarvitaan. Myös oman roolin ja työtehtävien vaatimat toimintamallit sekä henkilöön kohdistuvat odotukset ja vaatimukset tulee tiedostaa. (Leskinen & Hult 2010, 66.)

Oman osaamisen ja ammattitaidon tunnistaminen, kehittäminen ja ylläpitäminen on tärkeää yhä muuttuvassa ympäristössä. Jotta osaamisen kehittäminen olisi tuloksellista, edellyttää se vahvaa osaamisen johtamista sekä työntekijän omakohtaista kiinnostusta itsensä kehittämiseen. Se, että tunnistaa oman osaamisen, on tärkeää omalle ammatti-identiteetille. Se luo pohjan työmotivaatiolle ja antaa mahdollisuuden kokea oma työ merkitykselliseksi. (Leskinen & Hult 2010, 66, 68.)

Lähtökohtana työssä onnistumiselle on työhön soveltuvuus. On tärkeää tunnistaa työtehtävän vaatima oma osaaminen ja miten oma työkäyttäytyminen sopii työtehtävän vaatimukseen sekä minkälaisessa ympäristössä on itse parhaimmillaan. Se, että on työhön soveltuva ja kokee työn mielekkääksi, auttaa usein jaksamaan. (Leskinen & Hult 2010, 68.)

Tunne ja kokemus työn arvostamisesta ovat tärkeitä työssä onnistumisen kannalta. Tärkeämpää kuitenkin on tunnistaa tosiasia, ohjaako ammatin- ja työvalintaa oma tahto vai ulkopuolinen arvostus. Yleiset mielipiteet sekä arvostukset saattavat vaikuttaa omiin päätöksiin, jotka vaikuttavat negatiivisesti työn mielekkyyteen sekä merkityksellisyyteen. Tunne siitä, että työ on merkityksellistä, vaikuttaa motivaation syntymiseen ja ylläpitämiseen. (Leskinen & Hult 2010, 70–71.)

Työssä onnistumisen kannalta tärkeää on myös viestintä ja vuorovaikutustaidot niin, että kaikki tulevat ymmärretyksi. Myös viestintä-, vuorovaikutus- sekä yhteistyötaidot ovat olennaisia työn mielekkyyden kannalta. (Leskinen & Hult 2010, 72.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA -AINEISTO

Tutkimuksen luonteeksi valikoitui kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Määrälliselle tutkimukselle on ominaista, että tutkittavia asioita ja niiden ominaisuuksia käsitellään sekä esitetään numeroiden avulla. Lomakkeen kysymykset ja vaihtoehdot on laadittu niin, että jokainen ymmärtää kysymykset samalla tavalla ja ne ovat mittavissa mitta-asteikolla. Tutkimustuloksia voidaan tulkita havaintoina ja tunnusluokina. Kvantitatiiviselle tutkimuksen aineistolle tyypillistä on suuri vastaajien määrä. (Vilkkä 2007, 13–17).

Kauhajokisten maatalousyrittäjien hyvinvointia lähdettiin kartoittamaan kyselyllä. Kysely on aineiston keräämistapa, jossa kaikilta kyselyyn vastaavilta on kysytty samat asiat samalla tavalla ja samassa järjestyksessä (Vilkkä 2007, 28.). Kyselylomakkeelle (liite 1.) laadittiin valmiit kysymykset, jotka koostuivat avoimista kysymyksistä sekä suljetuista että sekamuotoisista kysymyksistä. Avoimet kysymykset ovat kysymyksiä, joissa vastaajien valintamahdollisuuksia ei rajata mitenkään. Suljetut kysymykset ovat kysymyksiä, joissa annetaan valmiit vaihtoehdot ja vastaaja valitsee sopivan tai sopivat vastaukset. Sekamuotoisissa kysymyksissä on sekä annetut vastausvaihtoehdot että osa avoimia (Heikkilä 2014, 47–50.).

Kysymykset valikoituivat teoriaosuuden pohjalta. Kysely on sähköinen ja se lähetettiin Webropol-lomakekyselynä kaikille vuonna 2019 EU-tukea hakeneille kauhajokisille maatalousyrittäjälle. Kyselyn lähettäminen ajoitettiin maaliskuun alkuun, jolloin kevätkiireet töissä eivät olleet vielä alkaneet. Sähköpostilla kysely lähetettiin 316 yrittäjälle sekä postitse 126 yrittäjälle, joilla ei ollut tiedossa sähköpostiosoitetta. Maatalousyrittäjien osoitetiedot on saatu Kauhajoen maataloustoimistosta. Vastausaikaa kyselyyn oli noin kaksi viikkoa.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kauhajokisten maatalousyrittäjien työssäjaksamista ja työtyytyväisyyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Tavoitteena myös selvittää, miten nämä asiat vaikuttavat heidän tulevaisuuden suunnitelmiinsa tai vaikuttavatko. Tutkimustulokset on viety Webropolista Excel-tiedostoon ja ne on havainnollistettu taulukoilla sekä graafisilla kuvioilla.

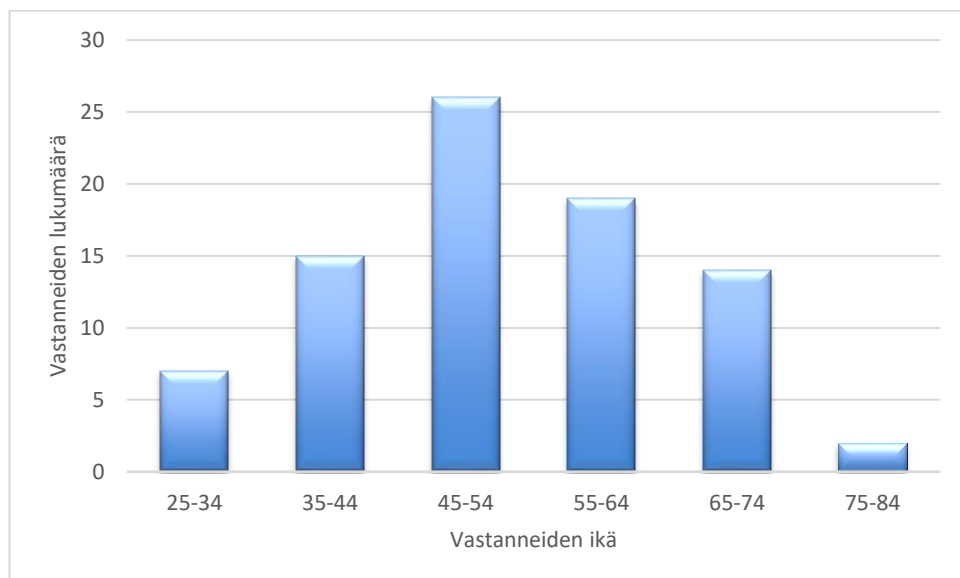
5 TULOKSET

Kyselytutkimus lähetettiin kaikille vuonna 2019 EU-tukea hakeneille kauhajokisille maatalousyrittäjille, mutta pienen vastausprosentin vuoksi tutkimustulosta ei voida pitää kovin luotettavana. Luotettavuuden kannalta on tärkeää, että otos on edustava ja tarpeeksi suuri sekä vastausprosentti korkea (Heikkilä 2014, 188.).

Määräaikaan mennessä kyselyitä oli palautettu yhteensä 52 kappaletta, paperilla 20 ja sähköisesti 32. Sähköpostilla lähetetyn kyselyn vastaamisaikaa jatkettiin viikolla, jolloin vastauksia saatiin lisää 26 kpl ja paperisiakin tuli vielä 5 kpl eli yhteensä vastauksia saatiin 85 kappaletta. Kaksi paperilla palautettua vastausta sisälsi pelkästään tiedon maatilapidon lopettamisesta eli analysoitavia vastauksia saatiin yhteensä 83 kpl. Yhteensä lähetettyjä kyselyitä oli 442 kpl, joten vastausprosentiksi tuli tällöin 19 %.

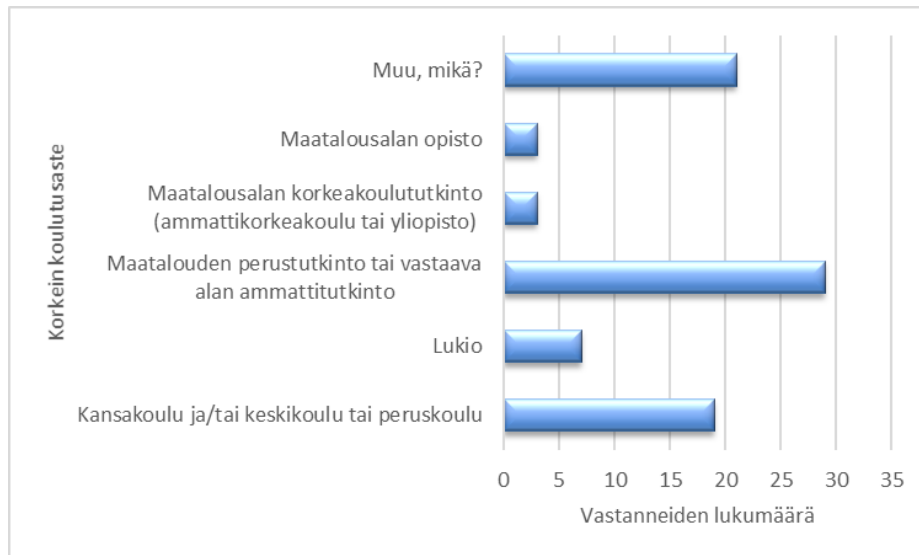
5.1 Vastaajien perustiedot

Vastaajista 85 % oli miehiä ja 15 % naisia. Kaksi jätti ilmoittamatta sukupuolen. Suurin osa vastaajista oli iältään 45–54 vuotiaita, kuten kuviosta 1 ilmenee.

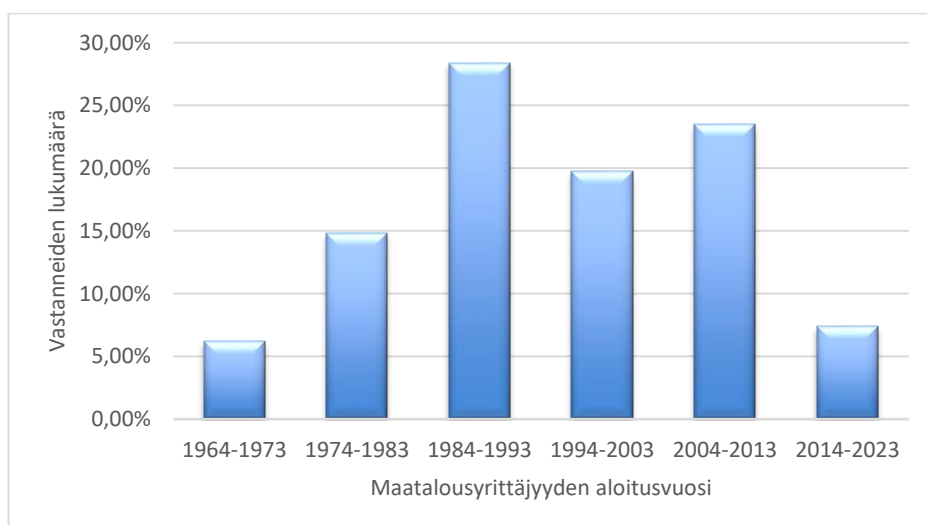
Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma.

83 vastaajasta 82 vastasi koulutus -kysymykseen. Vastanneista 35 % ilmoitti korkeimmaksi koulutusasteeksi maatalouden perustutkinnon tai vastaavan alan ammattitutkinnon (kuvio 2). 26 % vastanneista ilmoitti korkeimmaksi koulutukseksi jonkun muun, kuin vaihtoehtoissa olevan. Muita koulutuksia olivat mm. muun alan ammatti- ja ammattikorkeakoulututkinto.

Kuvio 2. Kyselyyn vastanneiden korkein koulutusaste.

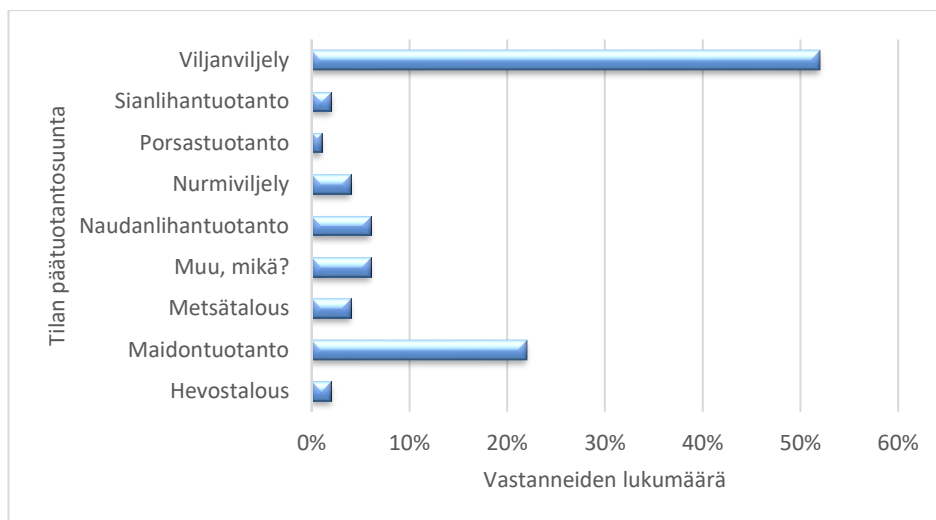
Maatalousyrittäjyys vastaajilla oli alkanut vuosien 1964 ja 2020 välillä (kuvio 3). Vastauksia kysymykseen annettiin yhteensä 81 kpl. Lähes 30 % vastaajista ilmoitti aloitaneensa maatalonpidon vuosina 1984-1993.

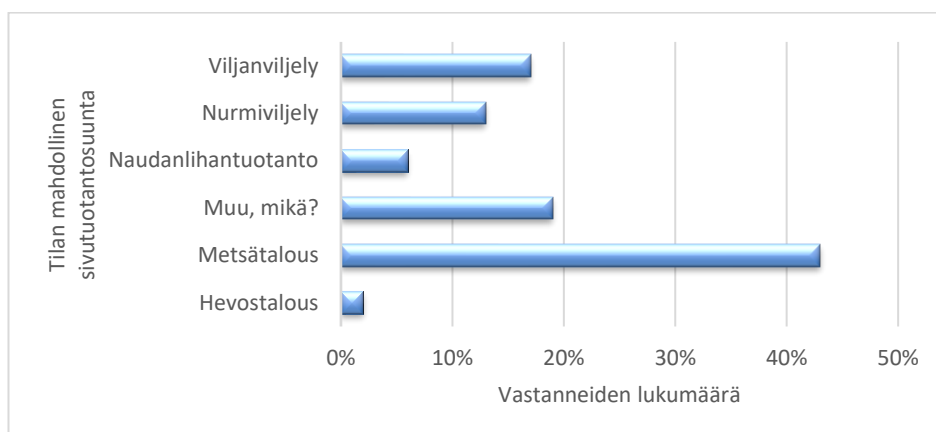
Kuvio 3. Maatalousyrittäjyyden aloitusvuosi.

5.2 Tilojen pää- ja sivutuotantosuunta

52 % vastaajista ilmoitti päätuotantosuunnaksi viljanviljelyn (kuvio 4). Seuraavaksi eniten vastaajista ilmoittivat päätuotantosuunnaksi maidontuotannon (22 %). Muita tuotantosuuntia ilmoitettiin mm. peruna ja marjanviljely. Vastaajista 57 ilmoitti mahdollisesta sivutuotantosuunnasta (kuvio 5). 43 % vastaajista ilmoitti sivutuotantosuuntana metsätalouden. Toiseksi eniten (19 %) vastattiin vaihtoehto muu, joka piti sisällään pääasiassa urakoinnin. Tiloista seitsemän oli sekataloja, joka tarkoittaa, että pää- ja sivutuotantosuuntiin rästettiin yhteensä enemmän kuin kaksi tuotantosuuntaa. Näitä tiloja ei näy kuvioissa.

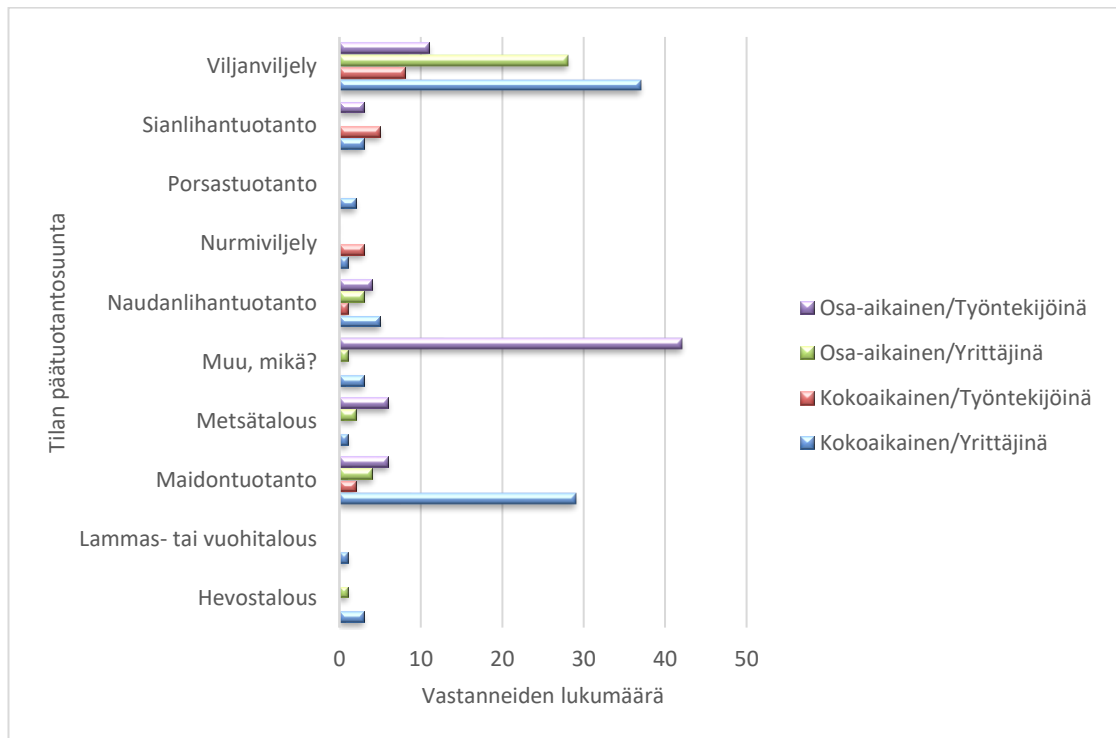

Kuvio 4. Tilojen päätuotantosuunta.

Kuvio 5. Tilojen sivutuotantosuunta.

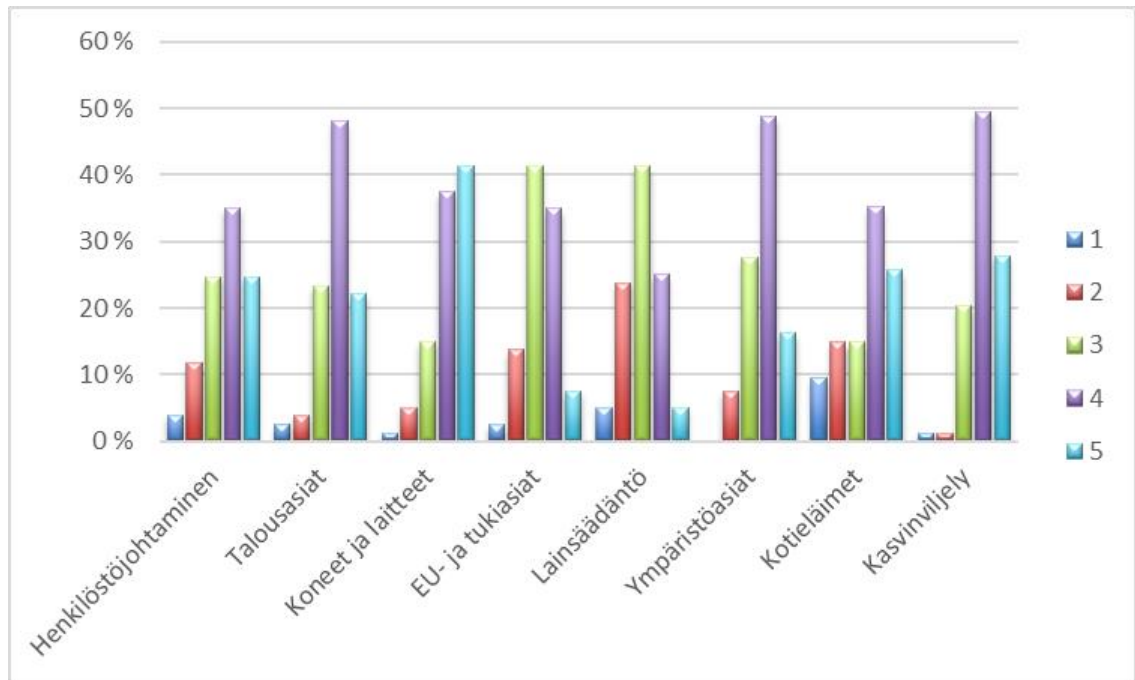
Suurin työllistäjä vastanneiden kesken päätuotantosuunnittain on viljanviljely, joka työllistää sekä yrittäjiä että työntekijöitä sekä koko- että osa-aikaisesti (kuvio 6).

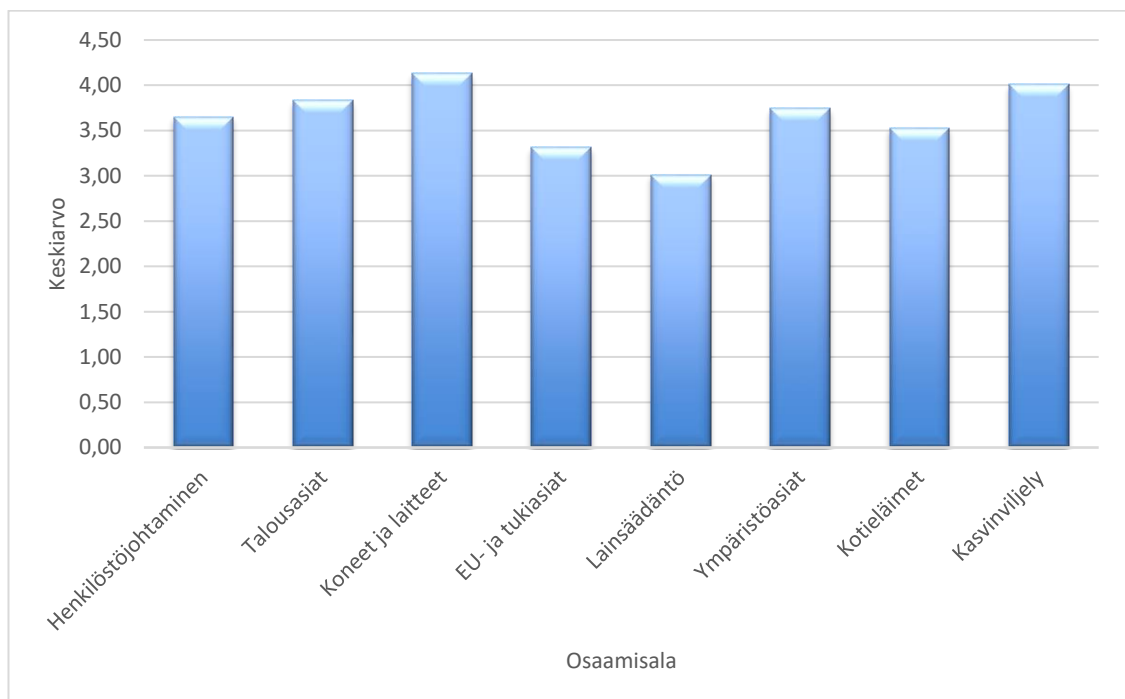
Kuvio 6. Osa- ja kokoajikaisten työntekijöiden työllistäminen päätuotantosuunnittain.

5.3 Maatalousyrittäjien osaaminen

Seuraavaksi maatilayrittäjiltä kysyttiin miten he kokevat omaa osaamistaan eri aloilta maatilayrityksen näkökulmasta numeroilla 1–5, jossa 1=ei ollenkaan ja 5=paljon tai riittävästi (kuvio 7). Eniten osaamista oli koneista ja laitteista. Lainsäädännöstä oli vähiten osaamista, mutta siitäkin vastausten keskiarvo oli 3. Vain 8 % vastaajista kaipaivat koulutusta joistakin osaamisaloilta. Eniten koulutusta kaivattiin talousasioista, seuraavaksi eniten koulutusta kaivattiin luomuviljelystä, kasvinviljelystä, lainsäädännöstä sekä EU- ja tukiasioista. Jonkin verran koulutusta kaivattiin myös maan kasvukunnosta, kotieläimistä ja ympäristöasioista.

Kuvio 7. Vastaajien osaaminen eri aloilla.

Kuvio 8. Eri alojen osaamisen keskiarvot.

5.4 Maatalousyrittäjien työtyytyväisyys

Kyselyyn vastanneista maatalousyrittäjistä 54 % ilmoitti olevansa työhönsä melko tyytyväisiä ja vastaajista 25 % ovat täysin tyytyväisiä työhönsä. 19 % vastaajista eivät ole kovin tyytyväisiä työhönsä ja 3 % ei ole lainkaan tyytyväisiä. Saadut vastaukset tyytymättömyyteen olivat seuraavanlaisia:

- rahat ei riitä
- tilanne näyttää huonolta
- kannattavuus heikko
- huono palkka
- rahat aina loppu
- jaksaminen koetuksella
- kevätyöt säiren armoilla
- heikon jaksamisen vuoksi
- puolestapuhujat puuttuu
- ilmapiiri ja kannattavuus
- tuotteista et saa oikeaa hintaa ja arvostus on huonoa
- EU-säännöt ja Suomen viranomaisten hulluus
- heikko kannattavuus
- lajin arvostuksen puute
- maatalouden tulevaisuuden näkymät heikkenevät tällä hetkellä päivä päivältä
- tehdyille työtunneille aivan liian pieni ansio.

Vastaajat, jotka eivät ole lainkaan tyytyväisiä työhönsä kuuluivat ikäluokkiin 45–54 ja 65–74. Puolet molempien ikäryhmien vastaajista ilmoittivat, että eivät ole lainkaan tyytyväisiä työhönsä. 45–54 vuotiaista 35 % ovat melko tyytyväisiä, 33 % eivät kovin tyytyväisiä ja 20 % ovat täysin tyytyväisiä työhönsä.

Koska vastaajista suurimman osan päätuotantosuunta oli maidontuotanto tai viljanviljely, niin tässä tarkastellaan näiden kahden tuotantosuunnan työtyytyväisyysvastauksia hieman tarkemmin. Maidontuottajista 38 % eivät ole kovin tyytyväisiä työhönsä ja 38 % melko tyytyväisiä. 19 % olivat täysin tyytyväisiä työhönsä. Iällä ei ollut merkittävää vaikutusta vastauksissa.

Viljanviljelijöistä 51 % olivat melko tyytyväisiä ja 30 % täysin tyytyväisiä työhönsä. 16 % eivät ole kovin tyytyväisiä ja vain 2 % eivät lainkaan tyytyväisiä työhönsä. Myöskään tässä ei iällä ollut havaittavissa vaikutusta.

5.5 Maatalousyrittäjien jaksaminen

Maatilayrittäjiltä kysyttiin avoimena kysymys siitä, millaiseksi oma jaksaminen koetaan. Tähän vastauksia tuli 67 kpl. 70 % vastaajista ilmoitti, että jaksaminen koettiin kohtalaiseksi tai hyväksi. 25 % vastaajista ilmoitti, että jaksaminen koettiin välttävaksi tai huonoksi. 4 % vastauksista olivat muita asiaan liittymättömiä.

Suurin osa vastaajista kokee jaksamisen kohtalaiseksi tai hyväksi, mutta ne, jotka ilmoittivat jaksamisensa välttävaksi tai huonoksi, kirjoittivat sen johtuvan lähinnä terveydellisistä tai poliittisista syistä. Koettiin, että töitä on paljon, tapaturmia on sattunut, alaa arvostetaan yhä vähemmän ja valvonnat ovat lisääntyneet sekä määräykset tiukentuneet.

Kyselyyn vastanneiden maatalousyrittäjien jaksaminen viimeisen kahden vuoden aikana on pääsääntöisesti (67 %:lla vastaajista) pysynyt ennallaan viimeisen kahden vuoden aikana. 26 % vastaajista kokivat jaksamisen huonontuneen kahden viimeisen vuoden aikana. Tähän syitä kerrottiin olevan mm. liiallinen työmäärä, talousasioista huolestuminen, yleiskunnon huononeminen ja terveyden heikentyminen sekä motivaation puute. 7 % vastaajista kertoivat jaksamisen parantuneen viimeisen kahden vuoden aikana. Syitä olivat mm. tuotantoeläimien poislaitto, hyvä fyysinen ja henkinen kunto sekä työn mielekkyys.

Seuraavien kahden vuoden aikana jaksamisen koettiin pääsääntöisesti (69 % vastaajista) pysyvän ennallaan. 20 % vastaajista arvioivat jaksamisensa huononevan terveysongelmien ja raskaan työmäärän sekä huonon kannattavuuden ja ilmapiirin myötä. 11 % vastaajista arvioi jaksamisen paranevan seuraavan kahden vuoden aikana työmäärän vähenemisen ja tuotantoeläimien poislaiton myötä.

Maatalousyrittäjiltä kysyttiin, minkä verran tietyt asiat haittaavat työssä jaksamista tai selviytymistä asteikolla 1-5, jossa 1 = ei haittaa ja 5 = haittaa paljon. Lisäksi vaihtoehtona oli 0, en osaa sanoa. Aiheita oli henkinen ja fyysinen kuormitus, taloudellinen

tilanne, palkkatyön ja maatalouden yhteensovittaminen, EU ja lainsäädäntö sekä ilmastokeskustelu. Tulokset ovat nähtävissä taulukossa 3.

Tarkasteltaessa asioita, jotka haittaavat työssäjaksamista tai selviytymistä, suurimman keskiarvon saivat EU ja lainsäädäntö, työn arvostuksen puute sekä ilmastokeskustelu. Näissä kohdissa vastaajista 25–30 % antoivat arvosanan 5, joka tarkoittaa, että asia haittaa työssäjaksamista ja selviytymistä paljon. Fyysinen kuormitus kokonaisuudessaan sai pienimmät keskiarvot. Henkisen kuormituksen puolelta keskiarvoltaan suurimmat arvot saivat työn arvostuksen puute (ka 3,4) sekä työn vastuullisuus (ka 3,0) (taulukko 3.). Pienimmän keskiarvon sai alaisten arvostuksen puute (ka 1,3). Tämä tarkoittaa sitä, että suurin osa vastaajista koki, että alaisten arvostuksen puute ei haittaa työssäjaksamista. Vastaajista 25 % taloudellinen tilanne ei haittaa ollenkaan ja 26 % se haittaa arvosanalla 3. Palkkatyön ja maatalouden yhteensovittaminen ei haittaa vastaajista 36 % ollenkaan. Kyselystä ei tosin käy ilmi, kuinka moni käy töissä tilan ulkopuolella.

Taulukko 3. Työssäjaksamista haittaavat asiat.

Aihe	1	2	3	4	5	0	Ka
Henkinen kuormitus - Työtahti ja kiire	20 %	20 %	26 %	30 %	2 %	2 %	2,7
- Työn vastuullisuus	12 %	23 %	26 %	26 %	11 %	1 %	3,0
- Työyhteisön huono ilmapiiri	38 %	25 %	16 %	6 %	8 %	8 %	2,0
- Vähäinen uni	23 %	16 %	28 %	17 %	12 %	4 %	2,7
- Ei aikaa palautumiselle	19 %	15 %	25 %	20 %	16 %	6 %	2,8
- Epäsäännöllinen ruokailurytmi ja yksipuolinen ruokavalio	27 %	23 %	28 %	10 %	7 %	4 %	2,4
- Työn ja perheen yhteisen ajan puute	24 %	19 %	30 %	15 %	10 %	3 %	2,6
- Ongelmat perhesuhteissa	38 %	31 %	10 %	10 %	6 %	5 %	2,0
- Vapaa-ajan puute	21 %	20 %	21 %	17 %	17 %	4 %	2,8
- Puutteet omassa osaamisessa työn vaatimusten kannalta	29 %	32 %	20 %	14 %	1 %	4 %	2,2
- Puutteet alaisten osaamisessa työn vaatimusten kannalta	39 %	23 %	13 %	9 %	3 %	13 %	1,8

- Työn arvostuksen puute	9 %	12 %	16 %	35 %	25 %	4 %	3,4
- Alaisten arvostuksen puute	42 %	17 %	12 %	4 %	1 %	24 %	1,3
Fyysinen kuormitus - Huonot työskentelyolosuhteet ja ergonomia	14 %	31 %	33 %	12 %	7 %	2 %	2,6
- Fyysisesti huono kunto	30 %	30 %	17 %	11 %	6 %	6 %	2,2
- Jokin sairaus tai vamma	32 %	21 %	16 %	14 %	11 %	6 %	2,3
- Ikääntyminen	17 %	15 %	27 %	22 %	11 %	9 %	2,7
Taloudellinen tilanne	25 %	17 %	26 %	19 %	11 %	2 %	2,7
Palkkatyön ja maatalouden yhteensovittaminen	36 %	14 %	18 %	8 %	8 %	16 %	1,9
EU ja lainsäädäntö	4 %	14 %	21 %	31 %	26 %	5 %	3,5
Ilmastokeskustelu	10 %	15 %	21 %	21 %	30 %	4 %	3,3

5.6 Maatalousyrittäjien työhyvinvointi

Taulukosta 4 on nähtävissä tulokset kysymykseen, mitkä asiat parantavat hyvinvointia omassa työssä tällä hetkellä asteikolla 1–5, jossa 1 = ei paranna lainkaan, 5 = parantaa selvästi ja 0 en osaa sanoa. Aiheita olivat lähimpiin apu ja tuki tilan töissä, koneet, laitteet ja työvälineet, ulkopuoliset organisaatiot sekä oman jaksamisen ylläpito. Asiat, jotka paransivat eniten maatalousyrittäjien hyvinvointia omassa työssä tällä hetkellä, olivat koneet, laitteet ja työvälineet (ka 3,9) sekä riittävä uni ja sosiaaliset suhteet (ka 3,8). (Taulukko 4).

Taulukko 4. Työssäjaksamista parantavat asiat.

Aihe	1	2	3	4	5	0	Ka
Lähimpiin apu ja tuki tilan töissä	9 %	14 %	11 %	28 %	35 %	4 %	3,6
Koneet, laitteet ja työvälineet	1 %	4 %	20 %	43 %	30 %	2 %	3,9
Ulkopuoliset organisaatiot (ProAgria, maa-seututoimisto, MTK, hyvinvointihankkeet)	26 %	21 %	21 %	16 %	5 %	11 %	2,2

Oman jaksamisen ylläpito - Liikunta	1 %	14 %	22 %	30 %	23 %	10 %	3,3
- Riittävä uni	1 %	10 %	15 %	33 %	36 %	5 %	3,8
- Terveellinen ja monipuolinen ruokavalio	2 %	7 %	23 %	28 %	33 %	5 %	3,7
- Sosiaaliset suhteet	4 %	6 %	19 %	35 %	33 %	3 %	3,8

Vastaajista 93 % eivät olleet osallistuneet maatalousyrittäjille suunnattuihin hyvinvointiprojekteihin viimeisen kahden vuoden aikana. Vain 7 % olivat projekteihin osallistuneet, joista puolet kokivat sen parantaneen hyvinvointiaan melko paljon. 33 % ei osaa sanoa ja 17 % kertoi sen parantaneen hyvinvointia jonkin verran.

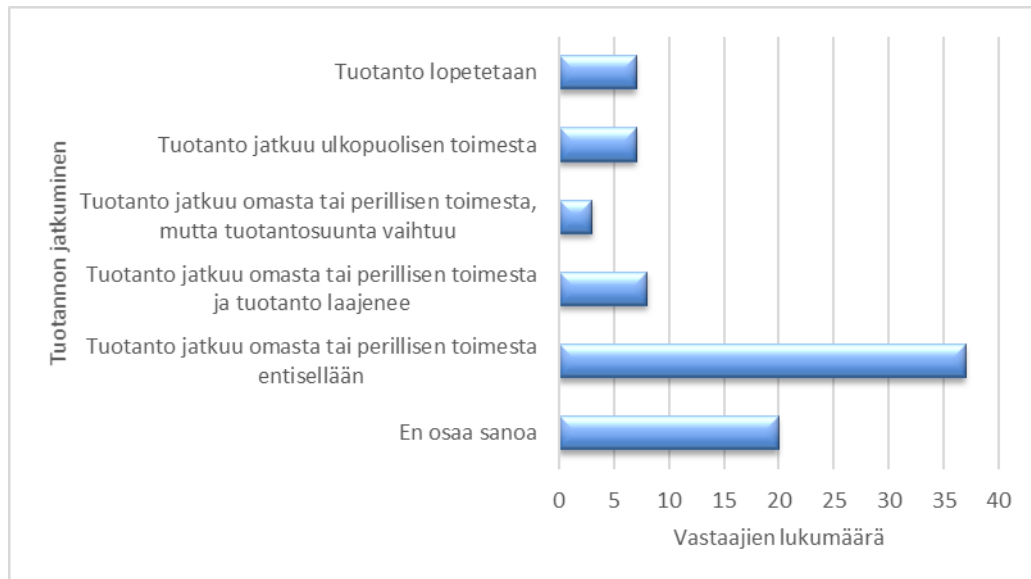
Avoimena kysymyksenä kysyttiin, aikooko maatalousyrittäjä panostaa jatkossa enemmän omaan hyvinvointiin ja miten. Vastauksia saatiin 43 kpl eli 52 % kaikista vastaajista. Avoimeen kysymykseen vastanneista 84 % aikoivat jatkossa panostaa hyvinvointiin. Vastauksissa oli hyvin tuotu esille myös sitä, miten hyvinvointiin kiinnitetään huomiota. Hyvinvointia aiotaan parantaa mm. lisäämällä liikuntaa, kiinnittämällä huomiota terveelliseen ja säännölliseen ruokailuun, ottamalla enemmän vapaata töistä ja priorisoimalla ajankäyttöä sekä lisäämällä sosiaalisia suhteita.

5.7 Maatalousyrittäjien tulevaisuuden suunnitelmat

Kysyttäessä maatalousyrittäjiltä heidän tulevaisuuden suunnitelmia investointien suhteen, 40 %:lla ei ole suunnitteilla investoida seuraavien viiden vuoden aikana. Vastaajista 20 % eivät osaa sanoa ja 13 % ei aio investoida, koska ovat investoineet viimeisen viiden vuoden aikana. Investoinnit ovat kohdistuneet pääosin koneisiin. 22 % vastaajista aikoo panostaa asuinrakennukseen, 12 % tuotantorakennukseen ja 12 % muuhun, pääosin koneisiin.

Kaikista kyselyyn vastanneista 29 % vastasi kysymykseen sukupolvenvaihdoksesta, näistä yli puolet ovat viljanviljelijöitä. Vastaajista 46 %:lla on suunnitelmissa tehdä sukupolvenvaihdos seuraavan viiden vuoden aikana, 33 %:lla vastaajista on sukupolvenvaihdos tehty viimeisen viiden vuoden aikana ja 21 %:lla on sukupolvenvaihdos tekeillä.

Tulevaisuuden suunnitelmat tilanpidon jatkumisen suhteen olivat pääosin yksisuuntaiset. Yhteensä 67 % vastaajista oletettavasti tilanpito jatkuu viiden vuoden kuluttua (kuvio 9). 45 %:lla tiloista tuotanto jatkuu omasta tai perillisen toimesta entisellään, 10 %:lla tiloista tuotanto jatkuu omasta tai perillisen toimesta tuotannon laajentessa, 9 %:lla tiloista tuotanto jatkuu ulkopuolisen toimesta ja 4 %:lla tiloista tuotanto jatkuu omasta tai perillisen toimesta, mutta tuotantosuunta vaihtuu. 24 % vastaajista eivät osanneet sanoa ja 9 %:lla tuotanto oletettavasti lopetetaan.

Kuvio 9. Olettamus maataloustuotannon jatkumisesta.

Työtyytyväisyydellä ei ollut suoranaista yhteyttä tilanpidon jatkuvuuteen. Oletus tuotannon lopettamisesta oli myös työhön täysin tyytyväisillä. Niitä, jotka eivät osanneet sanoa tuotannon jatkuvuudesta viiden vuoden kuluttua, oli kaikista ikäryhmistä. Iällä ei ollut myöskään merkitystä niillä, jotka olivat lopettavansa tuotannon viiden vuoden kuluttua. Koska 52 % kyselyyn vastanneista olivat viljanviljelijöitä ja 22 % maidontuottajia, tarkastellaan näiden tilojen olettamuksia tilanpidon suhteen tarkemmin. Yli puolet viljanviljelijöistä ilmoitti, että tuotanto jatkuu omasta tai perillisen toimesta. 79 %:lla tuotanto jatkuu jossain muodossa. Maidontuottajien keskuudessa tuotanto jatkuu 44 %:lla, mutta 33 % eivät osanneet sanoa ja 22 % olettavat, että tuotanto lopetetaan viiden vuoden kuluttua.

5.8 Maatalousyrittäjien kommentteja ja ajatuksia

Viimeisenä kyselylomakkeella annettiin maatalousyrittäjille vapaa sana, johon kommentteja tuli 10 kappaletta. Kannattavuus nousi monessa kommentissa esille. Yhdessä kommentissa mainittiin poliitikkojen pilanneen kannattavuuden mm. Venäjäpakotteilla. Myös hallinnon jatkuvasti lisääntyviä perusteettomia vaatimuksia pidettiin käsittämättöminä. Vaatimuksien koko ajan lisääntyessä, pieniä tiloja ajetaan ”pakolla” lopettamaan. Välistä vetäjiä kerrottiin olevan liian paljon maajussin lompakolla mm. siementen ja lannoitteiden hinnoissa. ”Kaikki maataloustuotteet hinnoittelee mikä on sen hetkinen maailmanmarkkinahinta ja se ratkaisee maatalousyrittäjän tulo-tason”. Samassa kommentissa kerrottiin turkistarhan tuovan vienti- ja verotuloja valtion kassaan ja että lisäansio turpeesta ja turkistarhauksesta voi loppua. Kommentissa mainittiin myös, että lisäansio turpeesta voi loppua vihreän liiton vaatimuksesta. EU ja peltotuet antavat suuntaa erään tilan jatkumiselle ja tuotantosuunnalle. Toisessa kommentissa oletettiin, että nähtävästi maatalousyrittäjien tuottaman ruuan syönti loppuu ruokatrendien vuoksi, kun maidon ja lihan kulutusta korvataan kasviksilla.

Politiikan vaikutuksesta annettiin myös seuraavanlaiset kommentit: ”Maataloudessa nykyään tärkeintä on eläinsuojelu, ympäristönsuojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta. Ihmisellä ei enää ole väliä. Eläinten hyvinvoinnista on tehty tärkeämpää. Eläimet on ihmistä varten, eikä ihmiset eläimiä varten.”

”Maatalousyrittäjän arki on nykypäivänä niin ala-arvostettua, että se syö jaksamista. Kiristynvä lainsäädäntö (EU), jatkuvat ja osittain mielivaltaiset tukivalvonnat, niistä seuraavat sanktiot, susipolitiikka, ilmastopolitiikka ja alan yhteinen heikko kannattavuus vievät mielenkiinnon koko työajasta. Mun pikkupoijan haaveammatti, jonka mä 7v. sitten toteutin ostamalla nykyisen tilan, oli ihan selvä juttu. Mutta jos mun nyt v2020 pitäisi tehdä sama päätös, ei se olisi enää läheskään yhtä selvää. Tämä kuvastaa mun mielestä hyvin nykytilannetta! Toinen juttu, jonka haluan tuoda esille, on se, että pienemmälläkin pärjää. Pellot saa kynnetyä ja kylvettyä vähä pienemmälläkin traktorilla. Alan suuruudenhulluus vie myös osaltaan siitä maun.”

Alan arvostuksen puutteeseen oltiin kyllästyneitä. ”Pitääkö tulla nälänhätä ennen kuin maatalouden arvostus nousee”, luki yhdessä kommentissa. Viljelijöitä syyllistämistä kaikkeen pidettiin käsittämättömänä.

Ja harrastepuutarhuri lähetti kaikille tuottajille jaksuhalit!

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten tyytyväisiä työhönsä maatalousyrittäjät Kauhajoella ovat ja miten he kokevat työssäjaksamisen. Mikä siihen vaikuttaa positiivisesti tai negatiivisesti. Lisäksi tavoitteena oli selvittää minkälaisia ajatuksia ja suunnitelmia maatalousyrittäjillä on tulevaisuudessa tilanpidon suhteen.

Kyselyyn vastanneilla maatilayrittäjillä on hyvin osaamista eri aloilta. Vaikka koettiin, että osaamista ei ole ollenkaan, ei koulutuksen tarvetta silti ilmoitettu olevan. Tämä johtuu luultavasti siitä, että yrittäjät pystyvät hoitamaan työnsä hyvin ilman kaikkien alojen osaamista tai he eivät jaksavia/viitsi pyytää apua. Tämän käsityksen sai kyselyn lopussa olevien muutamien avoimien kommenttien perusteella, joissa oltiin kyllästyneitä alan vähäarvoisuuteen, kannattavuuteen ja poliittisiin tiukennuksiin. Maatalousyrittäjiä tulisikin pitää ajan tasalla muuttuneista ja lisääntyneistä asioista alalla sekä tiedottaa myös alueella järjestettävistä kursseista ja tapahtumista.

Tutkimusten mukaan yrittäjillä esiintyy enemmän väsymyksen oireita palkkatyöläisiin verrattuna, vaikka he eivät miellä työtään sen rasittavammaksi henkisesti. Työtyytyväisyydellä on vaikutusta perheeseen. Konfliktit perheen ja työn välillä vaikuttavat negatiivisesti työtyytyväisyyteen, kun taas työn ja perheen välinen synergia on yhteydessä parempaan työtyytyväisyyteen. Myös vastuullisuus koetaan taakaksi liiketoiminnan työllistäessä useampia työntekijöitä, jolloin huoli taloudellisista resursseista aiheuttaa kuormittumista. Työtahdin ja kiireen koetaan lisääntyneen mikroyrityksissä viimeisen vuoden aikana enemmän kuin suuremmissa yrityksissä. (Mäkelä-Pusa, Terävä & Manka 2011, 15–16.)

Kyselyyn vastanneet maatalousyrittäjät ovat suurimmaksi osaksi melko tai täysin tyytyväisiä työhönsä. Kyselyyn vastanneista 65–74 vuotiaista kukaan ei ollut kovin tyytyväinen työhönsä. He ovat eläkeikäisiä, joten jokin heitä kuitenkin työssä pitää. Suurin osa kaikista vastaajista ei kokenut ongelmia perhesuhteissa. Jos kuitenkin vielä tarkastellaan tarkemmin maidontuottajia, joiden keskuudessa 38 % eivät ole kovin tyytyväisiä työhönsä, myöskään he eivät kokeneet ongelmia perhesuhteissa. Kaiken kaikkiaan vastaajista vain 6 % kokivat perheongelmien haittaavan työssä jaksamista paljon, mutta näille ei löytynyt yhteistä tekijää taustalta.

Kyselyn tuloksista oli havaittavissa työn vastuullisuudesta kuormittumista lähinnä heillä, jotka työllistävät yrittäjiä tai työntekijöitä koko- tai osa-aikaisesti. Työtahdistista ja kiireestä rasittuminen sen sijaan ei ollut niin selkeästi riippuvainen yrittäjien tai työntekijöiden työllistamisestä. Henkisen kuormituksen puolella kuormittavimmaksi asiaksi koettiin työn vastuullisuuden lisäksi työn arvostuksen puute. Fyysisen kuormituksen puolella korkeimman arvosanan sai ikääntyminen, mutta sekin keskiarvo vain 2,7. Näin ollen fyysinen kuormitus ei pääosin haittaa vastaajien keskuudessa työssä jaksamista tai selviytymistä. Eniten kuormitusta aiheuttaa EU ja lainsäädäntö.

Työtehoseuran (2016) maatalousyrittäjille teettämän kyselytutkimuksen mukaan alle puolet vastaajista (45 %) ilmoittivat harrastaneensa kuntoliikuntaa kaksi kertaa tai useammin, 30 % vastaajista ilmoitti harrastaneensa kuntoliikuntaa 1–4 kertaa kuukaudessa, harvemmin 16 % ja vain 9 % ei ollut harrastanut kuntoliikuntaa lainkaan (Karttunen & Rautiainen 2016, 9.).

Kauhajokisille maatalousyrittäjille suunnatusta kyselystä ei käy ilmi liikuntaharrastuksen toistuvuus, mutta vastaajien keskuudessa liikunta paransi hyvinvointia keskiarvoa paremmin. 23 % vastaajista kertoivat liikunnan parantaneen hyvinvointia omassa työssä selvästi ja 30 % arvosanan 4 arvoisesti asteikolla 1–5. Hyvinvointia omassa työssä pääsääntöisesti paransivat koneet, laitteet ja työvälineet, oman jaksamisen ylläpito sekä lähipiirin apu ja tuki tilan töissä. Ainoastaan ulkopuoliset organisaatiot saivat selvästi huonomman keskiarvon (2,2) muiden keskiarvojen ollessa 3,3–3,9. 26 % vastaajista kokivat, että ulkopuoliset organisaatiot eivät paranna hyvinvointia omassa työssä lainkaan.

Ulkopuolisista organisaatioista vaihtoehtoiksi annettiin Pro Agria, maaseututoimisto, MTK ja hyvinvointihankkeet. Nämä ovat kaikki toimijoita, jotka ovat maatalousyrittäjää varten. Sitä miksi nämä eivät paranna hyvinvointia omassa työssä, ei saatu tässä kyselyssä selville. Ainoastaan hyvinvointihankkeisiin osallistumisesta kysyttiin erikseen ja niihin on kaikista vastaajista osallistunut vain 7 %.

Mela uutisoi 9.12.2019, että Välitä Viljelijästä -projektin toimet ovat parantaneet selvästi maatalousyrittäjien työkykyä ja psykososiaalista kuormitusta. Hyötyä saatiin

erityisesti omaan jaksamiseen ja ihmissuhteisiin projektin rahoittamalla ostopalvelusitoumuksella hankitulla asiantuntija-avulla. Vähemmän hyötyä asiantuntija-avusta saatiin tilan johtamiseen tai talouteen. (Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela 2019.).

Kyselyyn vastanneiden kauhajokisten maatalousyrittäjien jaksaminen ja työtyytyväisyys ovat suurimmaksi osaksi kohtalaista tai hyvää ja kuormitus keskimäärin kohtalaista. Suurin syy tyytymättömyyteen ja kyllästymiseen ovat poliittiset syyt, EU ja lainsäädäntö, työn arvostus sekä ilmastokeskustelu, johon ei tässä kyselyssä menty sen syvemmälle.

Politiikan saralla tapahtuu jatkuvasti muutoksia. Maatalousyrittäjien pitäminen ajan tasalla tulevista muutoksista ja suunnitelmista auttavat varmastikin varautumaan niihin paremmin sekä ennakoimaan ja suunnittelemaan tarvittavia muutoksia omassa toiminnassaan.

Vastanneiden kesken 67 %:lla maataloustuotanto oletettavasti jatkuu jossain muodossa tulevaisuudessa ja tuotannon laajenemista suunnittelee 10 % vastaajista. Tuotantosuunnan vaihtumista suunnittelee 4 % vastaajista ja näistä yli puolet on maidontuottajia. 9 % vastaajista olettavat tulevaisuudessa lopettavansa tuotannon ja näistä 9 prosentista myös yli puolet on maidontuottajia.

Työhyvinvointiin vaikuttaa pitkälti ulkopuoliset asiat, johon ei aina itse maatalousyrittäjä pysty vaikuttamaan. Olkoon perussyy mikä tahansa, alkaa se pitkään jatkuessaan myös vaikuttamaan henkiseen kuormitukseen. Hyvinvoinnille on kuitenkin tärkeää tuntee olonsa merkitykselliseksi ja yhteisön tuki on tärkeää. Lähipiirin avun ja tuen lisäksi apua ja tukea kaivataan myös ulkopuolelta. Kuluttajana jokainen voi omilla osto- ja kulutusvalinnoilla vaikuttaa kotimaiseen maataloustuotantoon.

LÄHTEET

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Juuti, P. & Vuorela, A. 2015. Johtaminen ja työyhteisön hyvinvointi. 5. uud. p. Juva: PS-Kustannus.

Karttunen, J. & Rautiainen, R. 2016. Maatalousyrittäjien tuki- ja liikuntaelimestön terveyttä edistävät ja uhkaavat tekijät. [Verkojulkaisu]. Työtehoseuran tutkimustiedotteita 7/2016 (7). [Viitattu 30.01.2020]. Saatavana: https://www.tts.fi/files/1538/Maatalousyrittajien_tuki- ja_liikuntaelimeston.pdf

Kehon ja mielen hyvinvointi. Ei päiväystä. [Verkkosivu Mehiläinen]. [Viitattu 26.01.2020]. Saatavana: <https://www.mehilainen.fi/hyvinvointi>

Koskinen, A. 06.11.2012. Viljelijän hyvinvointi näkyy pankkitilillä. [Verkkosivu]. Yle Uutiset. [Viitattu 02.12.2019]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-6365162>

Kuisma, A. & Kallio, J. 2009. Yrittäminen maatilalla. Opetushallitus.

Leskinen, T. & Hult, H-M. 2010. Kokonaisvaltainen hyvinvointi – Kristallisoitua toimintatapa. Saavuta tavoitteesi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Maaseudun tukihenkilöverkko. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 02.12.2019]. Saatavana: <https://tukihenkilo.fi/tukihenkiloverkko/historia/>

Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. 14.10.2019. Taustatietoa Välitä viljelijästä -projektista. [Verkkosivu]. [Viitattu 04.12.2019]. Saatavana: <https://www.mela.fi/maatalousyrittajat/valita-viljelijasta/taustatietoa-valita-viljelijasta-projektista/>

Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. 9.12.2019. Välitä viljelijästä -projektin toimet parantaneet selvästi maatalousyrittäjien työkykyä ja psykososiaalista kuormitusta. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.04.2020]. Saatavana: <https://www.mela.fi/uutiset/valita-viljelijasta-projektin-toimet-parantaneet-selvasti-maatalousyrittajien-tyokykyja-ja-psykososiaalista-kuormitusta/>

Jokela, A. 17.10.2016. Maatilojen määrä vähenee – toiminta monipuolistuu. [Verkojulkaisu]. Luonnonvarakeskus. [Viitattu 28.01.2020]. Saatavana: <https://www.luke.fi/maatilojen-maara-vahenee-toiminta-monipuolistuu/>

Maatilojen velan määrä kasvanut 2010-luvulla. 21.3.2017. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 28.01.2020]. Saatavana: http://tilastokeskus.fi/til/mmtal/2015/mmtal_2015_2017-03-21_tie_001_fi.html?ad=notify

Mielenihmeet. 17.11.2017. Psykkisen hyvinvoinnin eri tasot. [Verkkosivu]. [Viitattu 05.03.2020]. Saatavana: <https://mielenihmeet.fi/psykkisen-hyvinvoinnin-eri-tasot/>

Mäkelä-Pusa, P., Terävä, K. & Manka, M-L. 2011. Yrittäjien työhyvinvointi, työkyky ja kuntoutus. Selvitysraportti pienyrittäjien ja maatalousyrittäjien työkyvystä, hyvinvoinnista, työkyvyntuen ja kuntoutuksen tarpeesta. Tampere: Tammerprint Oy.

Knuuttila, M. 2018. Ruoka-ala kansantalouden osana. Teoksessa J. Niemi & M. Väre Suomen maa- ja elintarviketalous. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus, 5-10. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 34/2018. [Viitattu 4.12.2019]. Saatavana: https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/542199/luke-luobio_34_2018.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Perkiö-Mäkelä, M., Hirvonen, M., Kinnunen, B., Koponen, M., Louhelainen, K., Mäittälä, J., Sipponen, J. & Torpström, A. 2016. Työterveys ja maatalous Suomessa 2014. Helsinki: Lönnberg Print & Promo.

Puljujärvi, I. 10.01.2020. Maanviljelijät kärsivät uupumuksen ja talousvaikeuksien lisäksi nyt syyllistävistä ilmastokeskustelusta: "Ihmiset ovat vieraantuneet luonnosta". [Verkkójulkaisu]. Mtv-utiset. [Viitattu 14.1.2020]. Saatavana: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/maanviljelijat-karsivat-uupumuksen-ja-talousvaikeuksien-lisaksi-nyt-syyllistavasta-ilmastokeskustelusta-ihmiset-ovat-vieraantuneet-alkutuotannosta/7686746#gs.rs8w1m>

Pyykkönen, P., Yrjölä, T. & Latukka, A. 2008. Suomalaisten maatalojen rahoitusriskit ja niihin vaikuttavat tekijät. [Verkkoartikkeli]. Suomen Maatieteellisen seuran tiedote nro 23. 2-3. [Viitattu 28.01.2020]. Saatavana: <file:///C:/Users/Windows/Downloads/75862-Artikkelin%20teksti-104748-1-10-20181019.pdf>

Rauramo, P. 2012. Työhyvinvoinnin portaat – Viisi vaikuttavaa askelta. 2. uud. p. Porvoo.

Reku, J. 23.05.2019. Välitä viljelijästä -hanke on tuottanut tulosta – tehdyt toimet ovat parantaneet maatalousyrittäjien jaksamista. [Verkkójulkaisu]. Maaseudun Tulevaisuus. [Viitattu 04.12.2019]. Saatavana: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/artikkeli-1.434539>

Saunala, M. 28.01.2020. Maataloussihteeri. Tilastotietoja Kauhajoen tiloista. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Päivi Nikkola. [Viitattu 30.01.2020].

Tietoa taskuun 2018. Kauhajoen kaupunki. Esite. [Viitattu 14.01.2020]. Saatavana: https://www.kauhajoki.fi/images/Kauhajoki-Info/Tietoa_taskuun_2018.pdf

Työterveyslaitos (TTL). 2015. Työterveyslaitoksen vuosi 2015. Tutkimustuloksia. [Verkkosivu]. [Viitattu 02.12.2019]. Saatavana: <https://www.ttl.fi/tyoterveyslaitoksen-vuosi-2015/tutkimustuloksia/>

Työterveyslaitos (TTL). Ei päiväystä. Elintavat ja työhyvinvointi. [Verkkosivu]. [Viitattu 08.12.2019]. Saatavana: <https://www.ttl.fi/tyoyhteiso/terveyden-edistaminen-tyopaikalla/elintavat-ja-tyohyvinvointi/>

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa – Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Yliselä, P. 2009a. Hyvinvointi – monien osien summa. Yliselä, P. (toim.) Maatilan yrittäjän hyvinvointi. ProAgria Keskusten Liiton julkaisuja nro 1075. Tieto tuottamaan 129. Porvoo: ProAgria Keskusten Liitto, 6-7.

Yliselä, P. 2009b. Jaksaminen tilan arjessa ja muutoksissa. Yliselä, P. (toim.) Maatilan yrittäjän hyvinvointi. ProAgria Keskusten Liiton julkaisuja nro 1075. Tieto tuottamaan 129. Porvoo: ProAgria Keskusten Liitto, 25-34.

Yliselä, P. 2009c. Terveelliset elämäntavat. Yliselä, P. (toim.) Maatilan yrittäjän hyvinvointi. ProAgria Keskusten Liiton julkaisuja nro 1075. Tieto tuottamaan 129. Porvoo: ProAgria Keskusten Liitto, 35-54.

Yliselä, P. 2009d. Yrittämisen paineet ja hyvinvointi. Yliselä, P. (toim.) Maatilan yrittäjän hyvinvointi. ProAgria Keskusten Liiton julkaisuja nro 1075. Tieto tuottamaan 129. Porvoo: ProAgria Keskusten Liitto, 8-11.

LIITTEET

Liite 1. Maatalousyrittäjien hyvinvointi -kysely

Liite 1. Maatalousyrittäjien hyvinvointi -kysely

Maatalousyrittäjien hyvinvointi

Tilan perustiedot

1. Ikä vuosina

2. Sukupuoli

- Mies
 Nainen

3. Korkein koulutusasteesi

- Kansakoulu ja/tai keskikoulu tai peruskoulu
 Lukio
 Maatalouden perustutkinto tai vastaava alan ammattitutkinto
 Maatalousalan opisto
 Maatalousalan korkeakoulututkinto (ammattikorkeakoulu tai yliopisto)
 Muu, mikä?

4. Mistä vuodesta lähtien olette toimineet maatalousyrittäjänä?

5. Tilan päätuotantosuunta

- Maidontuotanto
 Naudanlihantuotanto
 Porsastuotanto

- Sianlihantuotanto
- Lammas- tai vuohitalous
- Siipikarjatalous
- Hevostalous
- Viljanviljely
- Nurmiviljely
- Metsätalous
- Matkailu
- Muu, mikä?

6. Tilan mahdollinen sivutuotantosuunta

- Maidontuotanto
- Naudanlihantuotanto
- Porsastuotanto
- Sianlihantuotanto

- Lammas- tai vuohitalous
- Siipikarjatalous
- Hevostalous
- Viljanviljely
- Nurmiviljely
- Metsätalous
- Matkailu
- Muu, mikä?

7. Kuinka monta henkilöä yritys työllistää kokoaikaisesti?

Yrittäjinä

Työntekijöinä

8. Kuinka monta henkilöä yritys työllistää osa-aikaisesti?

Yrittäjinä Työntekijöinä

Työnsisältö

9. Koetteko, että teillä on tarpeeksi osaamista maatilayrityksen näkökulmasta seuraavilta aloilta (asteikko 1-5, jossa 1=ei ollenkaan ja 5=paljon tai riittävästi)

	1	2	3	4	5
Henkilöstöjohtaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Talousasiat	☐	☐	☐	☐	☐
Koneet ja laitteet	☐	☐	☐	☐	☐
EU- ja tukiasiat	☐	☐	☐	☐	☐
Lainsäädäntö	☐	☐	☐	☐	☐
Ympäristöasiat	☐	☐	☐	☐	☐
Kotieläimet	☐	☐	☐	☐	☐
Kasvinviljely	☐	☐	☐	☐	☐

10. Kaipaako jostain edellä olevista vaihtoehdoista koulutusta?

En

Kyllä, mistä?

11. Millaiseksi koet jaksamisesi nyt?

12. Oletko tyytyväinen työhösi?

	1	2	3	4	5	0
- Sosiaaliset suhteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Oletteko te tai joku yritykseltänne osallistuneet maatalousyrittäjille suunnattuun hyvinvointi-projektiin viimeisen kahden vuoden aikana?

- En
 Kyllä

18. Miten koette sen parantaneen työkykyä ja henkistä jaksamista?

- Paransi hyvin paljon
 Paransi melko paljon
 Paransi jonkin verran
 Ei parantanut lainkaan
 En osaa sanoa

19. Aiotko jatkossa panostaa enemmän omaan työhyvinvointiin? Miten?

Tulevaisuuden suunnitelmat

20. Onko teillä suunnitteilla investoida seuraavien viiden vuoden aikana

- Asuinrakennukseen
 Tuotantorakennukseen
 Muuhun, mihin?
 Ei ole

Ei ole, olen investoinut viimeisen viiden vuoden aikana. Mihin?

En osaa sanoa

21. Onko sukupolvenvaihdos

- tehty viimeisen viiden vuoden aikana
- tekeillä
- suunnitelmassa tehdä seuraavan viiden vuoden aikana

22. Oletamus tilan maataloustuotannon jatkumisesta viiden vuoden kuluttua

- Tuotanto jatkuu omasta tai perillisen toimesta entisellään
- Tuotanto jatkuu omasta tai perillisen toimesta, mutta tuotantosuunta vaihtuu
- Tuotanto jatkuu omasta tai perillisen toimesta ja tuotanto laajenee
- Tuotanto jatkuu ulkopuolisen toimesta
- Tuotanto lopetetaan
- En osaa sanoa

23. Tähän kenttään saat halutessasi kirjoittaa muita kommentteja ja ajatuksia aiheesta.
